

TAULI UNIVERSITETAS
SOCIALINIS GEROVIS IR NEGALIS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos (specializacija – logopedija) magistrantūros studijų programa

Milda Turevičiūtė

**LOGOPEDINĖS PAGALBOS FORMOS,
ĮVEIKIANT MOKINIŲ KALBĖJIMO IR KALBOS SUTRIKIMUS**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė -
dr. Regina Ivoškuvienė*

2012

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta teorinė logopedinės pagalbos formų, veikiančių mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus analizė.

Iškelta hipotezė, kad logopedai, veikdami, mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, taiko varias darbo formas.

Magistro darbe, siekiant visapusiškai atskleisti logopedinės pagalbos formas, veikiančias mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, buvo naudoti šie metodai: teoriniai (moksliniai –alitiniai analizė), empiriniai (anketinė logopedų ir bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų apklausa) ir statistiniai (kiekybinė rezultatų analizė). Tyrimo objektas – kalbos ir kalbėjimo sutrikimų veikimo formos.

Tyrimas atliktas Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklose. Anketinė apklausa buvo apklausti 38 logopedai ir 115 pedagogai.

Empirinėje darbo dalyje nagrinėjami logopedo darbo metodai dirbant su mokiniais, turinčiais kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, aptariama logopedo ir mokinio sutrikimų veikos procesui, jį patiriami darbo sunkumai, atskleidžiami logopedų ir pedagogų, bei logopedų ir mokinių bendradarbiavimo ypatumai.

Pagrindinės empirinio tyrimo išvados:

- Daugumai logopedų efektyvi pagalba, veikiančių mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, suteikti sunkesniu logopedų laiko stokos, didelio darbo krūvio. Taip pat geriausi rezultatai sulaukti yra sunkesniu bendradarbiavimo su mokyklos pedagogais ir mokinių tėvų kuro.
- Didžioji dalis logopedų savo darbą su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais mokiniais organizuoja individualiu būdu. Tyrimo metu logopedai nurodo kaip efektyviausi teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems mokiniams. Individualus darbas suteikia galimybę skirti daugiau laiko ir dėmesio vaikams bei jų sutrikimų veikai.
- Dauguma logopedų nurodo, kad siekiant pasiekti geriausių rezultatų, veikiančių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, būtinas daugelio ugdymo priemonių kompleksinis taikymas – mokinių kalbos sutrikimų veikimas, mokymosi programų sudarymas ir pritaikymas mokinių specialiesiems poreikiams, mokytojų ir tėvų konsultavimas, individualus darbas su vaiku.
- Daugumos logopedų pagrindinis veiklos tikslas – tai mokinių, turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, normalios ir sklandžios kalbos gerinimo sudarymas, komunikacinės kalbos funkcijos ugdymas bei mokinių iniciatyvios kalbos mokymas.
- Didžioji dauguma pedagogų nurodo, kad mokiniai, turintys kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, dažniausiai turi mokymosi sunkumų.
- Didžioji dalis tiek logopedų, tiek pedagogų mano, kad efektyviausias yra specialistų, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, veikiančių mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Bendradarbiavimas suteikia galimybę visiems kartu siekti bendro tikslo, papildyti vienas kito veiklą ir bendromis jėgomis siekti geriausio rezultato. Tyrimo išvados patvirtina darbo pradžioje iškeltą tyrimo hipotezę.

Esminiai žodžiai: kalbėjimo sutrikimai, kalbos sutrikimai, logopedo darbo formos.

TURINYS

Magistrinio darbo santrauka.....	2
Įvadas	4
1 skyrius. KALBĖJIMO IR KALBOS SUTRIKIMŲ TEORINIAI ASPEKTAI	8
1.1. Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų samprata.....	8
1.2. Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų taktika mokinių pašalavimui mokykloje	11
1.3. Logopedo vaidmuo teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems vaikams.....	13
1.4. Logopedinės pagalbos formos veikiančios kalbėjimo ir kalbos sutrikimus	15
1.5. Pedagogų taktika veikiančios mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.....	18
1.6. Tėvų ir aplinkos taktika veikiančios kalbėjimo ir kalbos sutrikimus	22
2 skyrius. LOGOPEDINĖS PAGALBOS FORMOS, ĮVEIKIANT MOKINIŲ KALBĖJIMO IR KALBOS SUTRIKIMUS, KIEKYBINIS TYRIMAS	266
2.1. Tyrimo metodologija.....	266
2.2. Tyrimo duomenų analizė	31
2.2.1. Logopedų apklausos duomenų analizė	31
2.2.2. Pedagogų apklausos duomenų analizė	466
Išvados.....	55
Literatūra.....	577
Summary.....	622
Priedai	63

Ivadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Tuo laiku pasaulis kupinas didžiulių sukrutimų, atradimų ir permainų. Ir nors niekas tvirtai negalėtų pareikšti, kad patiriame didesnį stresą nei prieš mus gyvenusios kartos, dėl vieno dalyko galime neabejoti – šiandien apie visuomenę ir joje kylančias problemas flinome kur kas daugiau (Kurienė, Pivorienė, 2000). Problemų flinėjimas ir jausmų moninimas leidžia ieškoti atitinkamų problemų sprendimų.

Kalbėjimas būdingas tik flmogui ir yra viena iš svarbiausių psichinės veiklos funkcijų. Kalbos pagrindu formuojasi aukščiausios kognityvinės veiklos funkcijos, kalba formuoja mūsų stymą (Almanienė, Sirvydaitė, 2004). Tuo tarpu kaip nurodo Garvienė ir Ivo-kuvienė (1993), kalbinė komunikacija štai gyta kalbini sensorini ir motorini gebėjimų visuma, apimanti glaudžiai tarpusavyje susijusius ir harmoningai suveikaujančius kalbos sistemos modalumus: kalbėjimą, kalbos supratimą, skaitymą, rašymą, skaitlavimą.

Kalba, jos vartojimas flmogui užflma pačias svarbiausias vietas komunikuojant supančiame pasaulyje. Todėl kalbėjimo sutrikimai taip pat ir kalbos sutrikimai kelia vaikui daug problemų. Hallahan ir Kauffman (2003) mano, kad kalbos raidai vluojant gali sulgti visa vaiko raida, nes –ie g dfliai sudaro akademinio ir socialinio mokymosi pagrindą. Panašiai flvalg daro Ivo-kuvienė ir Makauskienė (2009), kurios teigia, kad kalbėjimo ir kalbos sutrikimai neigiamai veikia vaiko asmenybės raidą, trikdo bendravimą, neretai yra mokymosi sunkumų priežastis.

Ypatingas dėmesys kalbėjimo ir kalbos veikimo galimybėms turi būti skiriamas ugdymo procese. Lukoševičius (2009) pabrflia, kad kai kuriuos kalbėjimo ir kalbos sutrikimus vaikui išaugta. Kitus galima jei ne panaikinti, tai bent sumaffinti. Tame procese bene svarbiausias vaidmuo tenka logopedinei pagalbai. Kuo anksčiau tva kreipiasi logopedas, tuo greičiau, flaidim ir užsimim metu, vaikai išmoka taisyklingai tarti garsus.

Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų problematika yra gana aktuali moksliniuose straipsniuose ir literaturoje. Visgi skirtingi autoriai nagrinėja skirtingus –i sutrikimų aspektus. Ivo-kuvienė ir emiauskaitė (2008) tyrinjo sutrikusios kalbos vaikų k rybinių vaizduotės ypatumus; Kaffemanienė ir Reseckienė (2008) nagrinjo ikimokyklinio amfliaus vaikų, turinčių kalbos ir komunikacijos sutrikimų, individualizuoto motorikos ir kalbinių gebėjimų ugdymo ypatumus; Baranauskienė, Mockevičienė, Poflerienė, Ostasevičienė (2009) tyrė ikimokyklinio amfliaus vaikų bendrosios motorikos poveikį kalbinei motorikai (artikuliacijai); Almanienė ir Sirvydaitė (2004)

gilinosi kalbos sutrikimų ir jų veikimo efektyvumo stacionariuose reabilitacijos etape problemas; Ivo-kuvienė ir Makauskienė (2009) tyrinėjo multidimensinius psichologinius sutrikimus; Gar-vienė ir Ju-kienė (2008) nagrinėjo priešmokyklinio amžiaus vaikų tarimo ypatumus. Taip ir kiti mokslininkų tyrimai pateikia naudingą informaciją apie kalbėjimo ir kalbos sutrikimus bei jų veikimo galimybes, kurios bus analizuojamos ir sisteminamos, atskleidžiant šio magistro darbo problematiką. Visgi pagrindinis darbo objektas yra tai logopedinės pagalbos formos, kurios nėra plačiai ištytos ir reikalauja išsamesnės analizės.

Barnikienė, Jurevičiūtė, Adomavičienė (2007) teigia, kad ugdymo veiksmingumas priklauso nuo specialiosios pedagoginės pagalbos modelio, t. y. atsišvelgimo kiekvieno vaiko individualius poreikius, gebėjimus bei pasiekimus, tinkamos aplinkos sukūrimo. Hansen, Kaufmann ir Saifer (1997) individualizavimą apibūdina kaip skirtingu tempu kaupiamos vaiko patirties nustatymą, gerai išsivysčiusi gebėjimų tobulinimą, menkiau išvystę gebėjimų puoselėjimą. Vadina, kaip nurodo Kaffemanienė ir Reseckienė (2008), teigiamą rezultatą galima tikėtis kryptingai bei kompleksškai ugdant vaiko gebėjimus. Skirtingi kiekvieno vaiko fiziologiniai ir psichologiniai ypatumai reikalauja ugdymui sudaryti palankias sąlygas, todėl, siekiant efektyvesnio ugdymo, jo turinys individualizuojamas. Vienas iš svarbių vaiko ugdymo principų yra ugdymo kompleksumas ir visapusiškumas.

Lietuvoje kalbėjimo ir kalbos sutrikimai diagnozuojami 769 vaikams (Balčiūnienė, 2012). Vienas specialistas (dažniau yra logopedas) nepajėgus tenkinti visapusiškam vaiko specialieji ugdymosi poreikiai, tam reikalingas visos komandos bendradarbiavimas (Kaffemanienė, Reseckienė, 2008). Keliama prielaida, kad efektyvios pagalbos mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, teikimas tiesiogiai priklauso nuo logopedo, pedagogo ir tėvų bendradarbiavimo. Mokinio kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikos procesas turi būti organizuojamas nuosekliai, atsišvelgiant kiekvieno vaiko poreikius bei galimybes. Tyrimo problema analizuojama pedagoginiu-psichologiniu aspektu.

Tyrimo objektas – kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikimo formos.

Tyrimo hipotezė – tikėtina, kad logopedai veikdami mokinius kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, taiko varias darbo formas.

Tyrimo tikslas – ištyti pedagoginės pagalbos formas, veikiant mokinius kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti mokslinis, pedagoginis literatūros analizė, siekiant aptarti kalbėjimo ir kalbos sutrikimus ir logopedo taktiką, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.
2. Atskleisti logopedinės pagalbos formas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.
3. Išsiaiškinti, kaip pedagogai padeda veikti mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.

Tyrimo dalyviai. Tyrimas atliktas Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklose. Anketinis apklausos būdu buvo apklausti 38 bendrojo lavinimo mokyklų logopedai ir 115 bendrojo lavinimo mokyklų pedagogai. Tyrimas buvo vykdytas 2011 m. spalio – lapkričio mėnesiais.

Vykdamas tyrimą buvo uftikrinti etikos principai – geranoriškumas, pagarba asmens orumui, teisingumas ir teisėtai gauti tiksliai informaciją. Siekiant uftikrinti rezultatų objektyvumą, respondentams buvo garantuojamas anonimiškumas. Anketos buvo platinamos elektroniniu būdu.

Tyrimo metodologija ir metodai.

Tinkamai parinkti ir panaudoti darbo metodai lemia išsamiai pasirinktos darbo temos atskleidimą, išsiskirti darbo tikslų ir uftdavinių pasiekimą. Magistro darbe, siekiant visapusiškai atskleisti logopedinės pagalbos formas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, buvo naudoti šie tyrimo metodai:

- Teoriniai – moksliniai – literatūriniai analizė.
- Empiriniai – anketinis logopedų ir bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų apklausa.
- Statistiniai – kiekybiniai rezultatų analizė.

Pagrindinės sąvokos

Kalbėjimo ir kalbos sutrikimai – tai heterogenišką sutrikimų grupę, kuriai priskiriami visos kalbos sistemos ar jos dalies sutrikimai. Asmenims būdingi tarimo, sklendaus kalbėjimo ar balso valdymo sunkumai¹.

Kalbėjimo sutrikimai – tai visų s garsų tarimo, sklendaus kalbėjimo ir balso sutrikimai².

¹ Mokiniai, turinčiai specialią ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir specialią ugdymosi poreikį skirstymo lygius tvarkos aprašas, Valstybės žiniuos, 2011, Nr.: 93 -4428

² Mokiniai, turinčiai specialią ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir specialią ugdymosi poreikį skirstymo lygius tvarkos aprašas, Valstybės žiniuos, 2011, Nr.: 93 -4428

Kalbos sutrikimai – tai visos kalbos sistemos ar jos dalies sutrikimai, kai asmuo turi sunkumų dėl kalbos išraiškos ar/ir kalbos suvokimo, bei rašytinės kalbos sutrikimai kaip sakytinės kalbos sutrikimų pasekmė³.

Magistro darbo struktūra. TMmagistro darbas sudaro: santrauka lietuvių kalba, vadas, du skyriai, išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas (55 –altiniai), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimą iliustruoja 31 paveikslas. Prieduose pateikiamos logopedų ir pedagogų anketos (1, 2 priedai), Logopedo darbo funkcijų aprašas (3 priedas). Darbo apimtis – 673 p.

³ Mokinių, turinčių specialią ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir jų specialią ugdymosi poreikį skirstymo lygius tvarkos aprašas, Valstybinės finansų, 2011, Nr.: 93 -4428

1 skyrius. KALBĖJIMO IR KALBOS SUTRIKIMŲ TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų samprata

Siekiant geriau suprasti nagrinamos magistro darbo temos problemą ir jos aktualumą, naudinga aptarti pagrindinius šios srities sampratas, jų esmę bei klasifikaciją. Skirtingi autoriai pateikia skirtingus požiūrius į kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, jų veikimo galimybes.

Pasak Ivo-Kuvienės, Mamonienės, Pečiulienės ir Stošuvienės (2002), kalbėjimo sutrikimai būna fonetiniai trūkumai, esant normaliam girdimajam suvokimui. Autorės atkreipia dėmesį, kad vaikai, turintys fonetinį kalbėjimo sutrikimą, gerai girdi ir skiria kalbos garsus, turi pagal amžių pakankamą garsinę analizę ir sintezę. Fonetiniai kalbėjimo sutrikimai gali būti vairaus laipsnio, pavyzdžiui, vieni vaikai gali visiškai negebėti artikuliuoti kalbos garsų, tuo tarpu kiti neturi vieno ar kito garso, garsų grupės.

Hallahan ir Kauffman (2003) teigimu, kalbos ir komunikacijos sutrikimas pasireiškia negebėjimu priimti, perduoti bei suprasti šiuos vokas arba verbalinius, neverbalinius bei grafinius simbolių sistemas.

Giedrienė (1987) kalbos sutrikimus apibūdina kaip vairius jos raidos nukrypimus nuo normos, esant normaliai fizinei klausai ir normaliam praktiniam (neverbaliniam) intelektui. Autorė teigia, kad sutrikus vienai kuriai kalbos raidos grandyčiai, dažniausiai sutrinka ir kitos, nes nei vienos iš jų nėra izoliuota nuo kitų.

Mokiniai, turintys specialią ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir specialią ugdymosi poreikį skirstymo lygius tvarkos aprašas⁴ nurodo, kad mokiniai, turintys sutrikimą būna mokymosi (dviejų ar daugiau dalykų skaitymo, rašymo, matematikos, kitų mokomųjų dalykų), taip pat elgesio ir emocijų, kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, kurie pasireiškia vaikui sėkmingai mokymosi programai.

Kalbėjimo ir kalbos sutrikimai būna heterogeniški sutrikimų grupės, kuriai priskiriami visos kalbos sistemos ar jos dalies sutrikimai. Asmenims būdingi tarimo, sklendaus kalbėjimo ar balso

⁴ Mokiniai, turintys specialią ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir specialią ugdymosi poreikį skirstymo lygius tvarkos aprašas, Valstybinės fizinės, 2011, Nr.: 93-4428

valdymo sunkumai. Kalbos grupei priskiriami ir tokie sutrikimai, kai asmuo turi kalbos raiškos ar/ir kalbos suvokimo sunkum⁵.

Kalb jimo ir kalbos sutrikimų klasifikacija pagal *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašą* (Valstybės žinios, 2011, Nr.: 93-4428):

1. Kalb jimo sutrikimai ó tai visų garsų tarimo, sklindaus kalb jimo ir balso sutrikimai.
 - 1.1. fonetiniai sutrikimai ó garsų tarimo sutrikimai, kai girdimasis suvokimas yra pakankamai išlavijęs. Galimi šio pogrupio sutrikimai: fonetinis artikuliacinis dislalija, dizartrijs (hipotoninis, hipertotoninis);
 - 1.2. sklindaus kalb jimo sutrikimai ó tai visų kalbos tempo ir ritmo sutrikimai, dėl kurių sutrikdyta kalbinė motorika, bendravimas, vyksta asmenybiniai pokyčiai;
 - 1.3. balso sutrikimai ó tai visiškai ar dalinis fonacijos sutrikimas dėl anatominis ar funkcinis balso aparato pasikeitimų;
2. Kalbos sutrikimai ó tai visos kalbos sistemos ar jos dalies sutrikimai, kai asmuo turi sunkumų dėl kalbos išraiškos ar/ir kalbos suvokimo, bei rašytinis kalbos sutrikimai kaip sakytinis kalbos sutrikimų pasekmė.
 - 2.1. fonologiniai sutrikimai ó garsų tarimo trūkumai, kai sutrikęs girdimasis suvokimas ar nesusiformavę garsų artikuliacinio vaizdiniai. Galimi šio pogrupio sutrikimai: foneminė akustinė dislalija, foneminė artikuliacinė dislalija, dizartrijs (hipotoninis, hipertotoninis);
 - 2.2. kalbos neišvystymas ó visos kalbos sistemos ó fonetikos, leksikos, gramatikos, rišiosios kalbos ó sutrikimas (flymus, vidutinis, neflymus);
 - 2.3. kalbos netekimas ó visiškai ar dalinis gebėjimo kalbėti ar/ir suprasti kalbą praradimas. Galimi šio pogrupio sutrikimai: totalinis, sensorinis, akustinis neminis, semantinis, dinaminė afazija.

Aliauskas (2002) teigia, kad kiekviena klasifikacija ó tai šis lyginis teorinis konstruktas, kuris negali aprašyti visų raidos ypatingumų bei jų derinį visų savybių. Teigiama tai, kad klasifikacija padeda susiorientuoti raidos sutrikimų visumą, leidžia ją visumą modeliuoti, teikti asmeniui tikslingą pagalbą, padeda susikalbėti ir suprasti vieniems kitus.

⁵ Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo lygius tvarkos aprašas, Valstybės žinios, 2011, Nr.: 93-4428

Aptariant kalbos klasifikaciją išskiriamos impresyvioji ir ekspresyvioji kalbos.

Impresyvioji kalba arba kalbos supratimas – tai žodžių, instrukcijų, prašymų, draudimų suvokimas bei vykdymas. Vaiko kalbos supratimas ugdomas kiekvieną dieną, bendraujant įvairiose buitinių situacijose, mokant išlausyti žodines instrukcijas; ugdant gebėjimą klausytis skaitomos pasakos, eilėraščių ir pan. (Ivoškuvienė, Kaffemanienė, Baranauskienė ir kt., 2003). Lurija (1975) nurodo, kad kalbos supratimą lemia trys sąlygos:

- 1) klausytojas turi priimti ir suprasti atskirus žodžius;
- 2) klausytojas turi suprasti sakinio struktūrą ir sistemą, sudarytą iš atskirų žodžių;
- 3) viso teksto supratimas.

Tuo tarpu ekspresyvioji kalba – tai kalbinių gebėjimų lygis (garsažodžiai, žodžiai ar sakiniai), žodžių tarimo taisyklumai, kalbėjimo intensyvumas (mąstymai, atsakymai klausimams, savarankiška kalba ir pan.). Ugdant ekspresyvią kalbą, itin svarbu: girdimojo dėmesio ir foneminio suvokimo kokybę; artikuliacijos aparato parengimas tarti garsus; pasyviojo ir aktyviojo žodyno apimtis; kalbinis ryšys gyvumas, spontaniškumas, kalbinė motyvacija (Ivoškuvienė, Kaffemanienė, Baranauskienė ir kt., 2003).

Taigi impresyvioji kalba apima atskirų žodžių supratimą, sakinio struktūros supratimą ir viso teksto supratimą (kas sudaro bendrą kalbos supratimą), o ekspresyvioji kalba atspindi kalbinių gebėjimų lygį.

Gaizelytė (2007) kalbą apibūdina kaip minčių transformaciją prasmingus simbolius, vartojamus kalbant, prieš tai, bendraujant gestais. Autorės teigimu, impresinė kalba reiškia kalbos suvokimą (kalbinės informacijos priėmimą ir atpažinimą), o ekspresinė kalba apima kalbos išraišką, kuri prasideda nuo minčių, toliau yra vidinė kalba (mintys ufkoduojamos kalbos schemomis, išsifruojamos).

Kalbėjimo sutrikimai pasireiškia netaisyklingu garsų tarimu, vieno garsų keitimu kitais ar jų visiškai netarimu (dažniausiai netaisyklingai tariami garsai s, z, r, fl, c, dz, dfl, r, l). Vaikai gerai girdi ir skiria kalbos garsus, turi pakankamai gerus žodžių garsinį analizės ir sintezės gebėjimus, jų foneminė klausia, žodynas, gramatinė kalbos sandara, išsivysčiusi kalba atitinka amžių. Tuo tarpu, kai sutrikusios visos kalbos sistemos dalys, vaikai vėliau išmoka tarti garsus, blogai skiria kalbos garsus, lėtai turtinantis žodynas, kalba agramatiškaisakiniais, nemoka išsakyti ir sklandžiai pasakoti, jų žodynas dažniausiai yra skurdus (Juškuvienė, Luneckienė ir kt., 2008).

Kalba ir neverbaliniai priemonės (neverbalinės priemonės – tai gestai, mimika, kūno judesiai, stovėjimas ir kt.) vaikas tenkina asmeninius ir aplinkinio pasaulio kontrolės bei savarankiškumo ir integracijos visuomenės poreikius. Negalintis bendrauti verbaliniais ir neverbaliniais komunikacijos priemonėmis vaikas jaučiasi izoliuotas, vienišas, atstumtas, negalintis išsakyti savo nuomonės, negebantis užmegzti kontakto. Jis yra emociškai suvaržytas, neretai stokoja savivarbos, neturi nepriklausomybės jausmo ir kt. (Garšvienė, Ivoškuvienė, 2003).

Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų suvokimo bei klasifikacijos analizė atskleidė, kad skirtingi autoriai ir šalies norminiai aktai pateikia skirtingus apibrėžimus ir išsivokimo interpretacijas. Šiame darbe bus vadovaujamasi naujausia kalbėjimo ir kalbos klasifikacija bei išsivokimo apibrėžimais, pateiktais Mokinių, turinčių specialiąją ugdymosi poreikį, grupių nustatymo ir šios specialiosios ugdymosi poreikio skirstymo lygių tvarkos apraše (Valstybinės taisyklės, 2011, Nr.: 93-4428)

1.2. Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų įtaka mokinių pažangumui mokykloje

Ankstesniame poskyryje buvo nagrinėjami kalbėjimo ir kalbos sutrikimų apibrėžimai ir išsivokimo klasifikacija. Buvo aptarta, kad šie sutrikimai turi tokios vaikų bendravimui bei pažinimui, kurie taip pat gali turėti tokios ir mokinių pažangumui mokykloje.

Rukšys ir Kiliuvienė (2002) nurodo, kad kalba vaikui – tai suvokimo ir mokymosi ugdymo, estetinių nuostatų formavimo ir socializacijos priemonė. Mokantis kalbėti, vaikas įgyja galimybes suvokti tikrovės realijas, išmoksta logiškai mąstyti, sintetinti, diferencijuoti savo sumanymus ir veiklą. Tuo tarpu Daugirdienė (2003) teigia, kad kalba yra svarbiausias žmogaus psichinis ir socialinis raidos pasiekimas, įgyjamas bendraujant su kitais žmonėmis. Savalaikis ir tinkamas jos formavimas yra būtina sąlyga visavertei suvokimo, atminties, vaizduoties, mokymosi raidai.

Zambacevičienė (2006) teigimu, pradamas lankytis mokyklą, vaikas turi gerai suprasti kasdieninį kalbą, taisyklingai tarti garsus ir sudarinėti frazes. Gerai išlavę žmogui kalba yra svarbiausia mokymosi ir socializacijos kalbos išmokymo sąlyga. Tuo tarpu sutrikusi kalbos raida neišvengiamai daro tam tikrą mokinių mokymuisi mokykloje (Giedrienė, 1986). Mokykloje mokiniai naujas žinias apie supantį pasaulį gauna kalbine forma. Tam, kad mokiniai išsivoktų bei informaciją suvoktų ir priimtų, turi būti tam tikras kalbos išsivystymo lygis. Sutrikusi kalbos

pl to taip pat turi takos ir mokini bendravimui su aplinkiniais, kadangi mokins, negal damas normaliai bendrauti su aplinkiniais, gauna maffesn kiek informacijos. Sistemingai gaunama informacija ir flinios lavina mokini atmint , m stymo procesus, paffinimo interesus.

Radzevi ien (2003) pabr flia, kad paffinimo procesai bei paffintin veikla ne manoma be visavert s jutim sistemos, d mesio, atminties, kalbos bei m stymo funkcij , kuri pl tot ankstyvajame amfliuje yra tarpusavyje susijusi ir s lygoja viena kit . Taip pat nurodoma, kad kalb jimo ir kalbos sutrikimas gali b ti kli tis renkantis profesij , sunkinti bendravim , neigiamai veikti skaitymo ir ra–ymo g dffi formavim si, sukelti nepasitik jimo savimi jausm , trukdyti atsiskleisti asmenybei (Gar–vien , Ju–kien , 2008). Mokini kalb jimo ir kalbos sutrikim tak ra–ymo sunkumams nurodo ir Ambrukaitis (2000). Jis teigia, kad ra–ymo i–mokimo pagrindas yra tiksli garsin flodffi analiz ir sintez , susiformavusi fonemin klausa, tiksli tartis bei i–sivys iusi kalba. fiymi dalis ra–ymo sutrikim siejasi su kalbos tr kumais, yra j nulemti ir kaip viena i–minimalios smegen disfunkcijos pasekmi trukdo mokytis.

Gar–vien ir Ivo–kuvien (2003) komunikacijos sutrikimus apib dina kaip santykinai nuolatin nukrypim nuo priimt kalb jimo, kalbos ir bendravimo norm , kuomet kalb jimas ir bendravimas kalba neatitinka vaiko amffiaus, juos lemia periferinio kalb jimo aparato bei centrin s nerv sistemos paffeidimai ar funkciniai sutrikimai. Autor s taip pat nurodo, kad komunikacijos sutrikimai yra stabil s ir savaime nei–nyksta, jie taip pat gali nulemti mokymosi sunkumus bei neigiamai veikia vaiko asmenyb . Tod l –i sutrikim veikai reikalinga tikslinga kompetenting specialist pagalba ir bei nuoseklus darbas (apie tai pla iau bus kalbama kitame skyriuje).

Vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikim , kuri prieflastis ó centrin s nerv sistemos paffeidimai, b dingas nepakankamas paffinimo funkcij bei motorikos i–lav jimas (Kaffemanien , Reseckien , 2008). Smulkiosios motorikos lavinimas b tinas d l to, kad tai skatina ne tik motorinio centro veikl , bet ir kalbines galimybes (Baracevi ien , 2006). Tuo tarpu smulkiosios motorikos lavinimo ufdtuotys padeda sukaupti, i–laikyti d mes , lavina atmint , m stym , brandina vaikus mokyklai.

Ambrukaitis, Giedrien ir kt. (2009), tirdami kalb jimo ir kalbos sutrikim tak mokini paflangumui mokykloje, nurodo, kad kalb jimo ir kalbos sutrikim turintiems vaikams b dingas nepasitik jimas savo j gomis, valios stoka, abejingas ar net neigiamas poffi ris mokym si, sutrik s darbingumas, pasirei–kiantis greitu nuovargiu, ned mesingumu, pasyvumu.

Bankauskien ir Jegelevičienė (2006) pabrėžia kalbos ir komunikacijos sutrikimų tak socialinės adaptacijos procesui. Autorių teigimu, šie sutrikimų turintys vaikai paprastai yra jautresni, mažiau pasitiki, jiems reikia ilgesnio prisitaikymo periodo, galima logofobija. Kalbėjimo ir kalbos sutrikimai trukdo sukurti socialinius kontaktus užmezgimui bei palaikymui, mažina bendradarbiavimo, keitimosi informacija su bendraamžiais galimybes. Tę faktoriai gali formuoti žemesnį socialinį statusą grupėje, gali atsirasti didesnė rizika elgesio sutrikimams. O neįsivertinti kalba trukdo dalyvauti tiek laisvose, tiek ugdomose veiklose.

Vilniaus specialiojo lopšelio-darželio šėiau-kutisė direktorė Natalija Lauciuvienė interviu žurnalui šėVeidasė (2012) teigia, kad dažnai vaikais, turinčiais kalbos sutrikimų, susirpinama tik jiems pradėjus lankyti mokyklą, nes būna prastesni mokymosi rezultatai. Iki tol tikimasi, kad problemos išsirsps savaime, tačiau taip retai atsitinka, ypač vaikams, kuriems nustatomi rimtesni sutrikimai. Tokie vaikai kasmet daugiausia sutrikimai sunkia (Balčiūnienė, 2012).

Sutrikusi kalbos raida ir kalbėjimo bei kalbos sutrikimai neišvengiamai daro tak mokinio mokymuisi mokykloje. Taip pat kalbėjimo ir kalbos sutrikimai gali sunkinti bendravimą, neigiamai veikti skaitymo ir rašymo gėdfių susidarymą, sukelti nepasitikėjimą savimi jausmą, trukdyti atsiskleisti vaiko asmenybei. Mokiniam, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, būtina pagalba veikiant šiuos sutrikimus. Todėl ypatingas vaidmuo tenka logopedo veiklai.

1.3. Logopedo vaidmuo teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems vaikams

Logopedai teikia specialią pedagoginę pagalbą mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, taip pat kochlearini implantų naudotojams (Logopedas, dirbantis mokyklose, bendrieji pareiginiai nuostatai, Valstybės žiniuos, 2006, Nr. 39-1421). Logopedas, dirbantis mokyklose, bendrieji pareiginiai nuostatai reglamentuoja logopedo darbo funkcijas (3 priedas). Logopedai atsako už kokybišką savo funkcijų vykdymą, korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą ir specialią poreikių mokinių saugumą, sveikatą, ir gyvybę savo darbo metu.

Kaip nurodo Bliumbergienė, Pastuchova ir Slavinskienė (2000), logopedo atliekama veikla yra kompleksinė, tiesiogiai susijusi su šėvietimo staigomis, šėeimomis. Viena iš pagrindinių mokyklos logopedo veiklos krypčių yra mokinių kalbos tyrimas. Tuo tikslu logopedas visapusiškai

tiria mokinio kalbą, nustato kalbos sutrikimų priežastis ir pobūdį, planuoja veiklų kalbos sutrikimų –alinimui, numato mokinio kalbos ir alternatyvius komunikacijos plėtojimo korekcijos kryptis.

Logopedo darbo uždavinys – nustatyti vaikų su kalbos trūkumais mokymo ir auklėjimo dėsningumus, todėl tiriami kalbos sutrikimai, jų struktūra ir priežastys, kuriamos moksliniais pagrindais kalbos sutrikimų veikimo metodikos. Taip pat mokyklos logopedas užsiima ir konsultavimu bei pedagoginiu –vietimu. Jis rengia individualias ir pogrupines konsultacijas kalbos sutrikimų –alinimo klausimais. Esant sunkesniems kalbos sutrikimų atvejams, padeda pedagogams ir tėvams sudaryti individuali mokinio sakytinis ir rašytinis kalbos plėtojimo programą. Logopedas vykdo tėvų, mokyklos pedagogų ir kitų visuomenės narių –vietim aktualiais vaikų kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sutrikimų –alinimo klausimais (Blumbergienė, Pastuchova, Slavinskienė, 2000).

LR –vietimo statymas⁶ specialiuosius ugdymo poreikius apibrėžia kaip pagalbą ir paslaugą ugdymo procese reikmė, kuri atsiranda dėl išskirtini asmens gabumų, gimtųjų ar gyvybinių sutrikimų, nepalanki aplinkos veiksmi. Mokiniai, turintys specialiuosius ugdymosi poreikius, ugdymo paskirtis – padėti mokiniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, gyvybišlavimui ir kvalifikacijai, pripažinti ir plėtojant jų gebėjimus ir galias. –vietimo statymas taip pat apibrėžia, kad mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius pirminiu vertinimu atlieka Vaiko gerovės komisija. Mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius (išskyrus atsirandančius dėl išskirtini gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais vertina Pedagoginė psichologinė tarnyba ir specialiuosius ugdymus skiria Pedagoginės psichologinės tarnybos vadovas, atskirais atvejais – mokyklos vadovas su tėvų (globėjais, rėpintojais) sutikimu –vietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo reglamentuoja teisės aktai. 2011 m. liepos 8 d. buvo patvirtintas Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas. Tvarkos aprašas reglamentuoja pagalbos paskirtis – didinti asmens, turintio specialiuosius ugdymosi poreikius, ugdymosi veiksmingumą. Pagalba turi būti derinama su psichologine, socialine pedagogine ir specialiaja pagalba.

Ambrukaitis, Giedrienė ir kt. (2009) nurodo, kad –iuolaikinė mokykla atvira vairi gebėjim vaikams. Lygi ugdymosi galimybė, –vietimo prieinamumo principai skatina ir

⁶ LR –vietimo statymas. Valstybės žinios, 2011, Nr. 38-1804.

pareigoja ugdymo turinį ir metodus pritaikyti kiekvienam vaikui. Todėl bendrojo lavinimo mokyklose ugdomi vaikai turi ir poreikius, tarp jų ir turintys specialią ugdymosi poreikių. Ugdydamiesi kartu su bendraamžiais –ie mokiniai įgyja ir plėtoja socialinius gebėjimus, o bendradarbiaudami ir aktyviai dalyvaudami ugdymo procese lengviau įgyja vaikiškas kompetencijas, finansiškai ir gėdijami. Autoriai pristatydami šio Pradinio ugdymo bendrąją programą pritaikymo rekomendacijas specialiąsias mokinių kalbiniam, matematiniam ir socialiniam bei gamtamoksliniam ugdymui atkreipia dėmesį, kad ugdymas organizuojamas vadovaujantis bendrąją programą nuostatomis, kuriose nurodoma, kad, ugdant vaikus, reikia remtis kiekvieno jų prigimtinėmis galiomis, rodyti jiems dėmesį ir pagarbą, džiaugtis laimėjimais ir pasiekimais, o mokytojo ir mokinių santykiai turi būti grindžiami bendradarbiavimu. Mokytojai, ugdantys specialiąsias poreikius mokinius, turi orientuotis į gebėjimus, ugdymosi poreikius ir atitinkamai planuoti mokinio pasiekimus.

Logopedas, dirbdamas su specialiąsias ugdymosi poreikius turinčiais mokiniais, ne tik veikia kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, bet taip pat aktyviai dalyvauja visame ugdymo procese, padeda mokiniams veikti mokymosi, bendravimo sunkumus, konsultuoja mokytojus ir mokinių tėvus.

1.4. Logopedinės pagalbos formos, įveikiant kalbėjimo ir kalbos sutrikimus

Kiekvienas mokinių turi teisę būti mokomas pagal savo gebėjimus ir galimybes. Efektyvus vis mokinių ugdymo planavimas ó sudėtinga ir daug kėrybingumo bei laiko sėnaudė reikalaujanti uždavinys. Ugdymo planas, programos, sudaryti atsiskleidžiant bendruosius ugdymo tikslus ir vairius klases ar grupes mokinių poreikius, yra pagrindinis mokytojo profesionalumo požymis. Išsamiam ugdymo planui, programai parengti bei gyvendinti reikia profesinio gėdijimo bei tikro atsivardavimo (Kišonienė, Dudzinskienė, 2007).

Logopedas kurdamas individualų ugdymo planą orientuotą kiekvieno atskiro mokinio gebėjimus ir poreikius turi (Kišonienė, Dudzinskienė, 2007):

- nustatyti mokymosi intensyvumą, atsiskleidždamas individualius mokinio poreikius;
- numatyti paprastesnius (gyvendinamus) tikslus ir siekius;
- numatyti tinkamas mokymo strategijas;
- numatyti individuali mokinio ugdymosi poreikius tenkinimo galimybes;

- siekti nuoseklaus mokymo ir mokymosi t stinumo;
- numatyti, kaip bus ugdomi mokini komunikavimo bei vairiapusio bendradarbiavimo geb jimai;
- atsifvelgti vis asmen , suinteresuot vaiko ugdymu (t v , paties vaiko, mokytoj , mokytoj pad j j , speciali j pedagog ir kt.), nuomones ir l kes ius;
- numatyti saugi mokymosi aplink ;
- numatyti diferencijuot vertinim .

Matyti, kad ugdymo individualizavimas kelia pedagogui daug reikalavim . Tš procesas reikalauja nuoseklaus darbo, bendradarbiavimo su mokinio t vais ir kitais pedagogais. Taip pat –is darbo metodas, kuomet dirbama pasitelkus individual darb su vaiku, yra imlus laikui. Tuo pa iu galima atsifvelgus individualius vaiko poreikius ir pasiekim galimybes taikyti geriausius pagalbos b dus.

Pagrindin logopedo darbo forma yra pratybos⁷:

- individualios;
- pogrupin s (264 mokiniai);
- grupin s (568 mokiniai).

Povaliovas () (2002) teigimu, vienu i–individuali uflsim ufdavini galima laikyti darb su mokiniais turiniais toki sutrikim , kurie sunkiai veikiami be specialaus mokymo. Autor s teigimu, individual s uflsimimai leidffia logopedui individualiai priarti prie kiekvieno mokinio. Dirbdamas su mokiniu individualiai logopedas gali daugiau laiko skirti individualiam sutrikimo –alinimui.

Ivo–kuvien ir Makauskien (2009) aptardamos pagalbos b dus veikiant kalb jimo ir kalbos sutrikimus, teigia, kad nuodugniai vertinus vaiko kalb jim (atliekant vairias kalbines uflduotis, apibendrinus anamnez s bei t v ir vaiko interakcijos steb jimo duomenis), nusprendffiam, koki pagalbos strategij taikyti. Kai, vaikui kalbant, i–ry–k ja nat raliai kalbos raidai b dingi nesklandumai, t vams patariama, kaip keisti bendravimo pob d namuose. Pavyzdffiu, –eimos nariai skatinami sul tinti savo kalb jimo temp , nepateikti vaikui sud ting klausim , nepertraukti jo kalb jimo, laikytis tausojamajo dienos reffimo ir kt. veikiant kalb jimo

⁷ Specialiosios pedagogin s pagalbos teikimo tvarkos apra–as, Valstyb s flnijos, 2011, Nr. 92-4395

ir kalbos sutrikimus rekomenduojami pakartotiniai susitikimai su vaiko tėmėmis siekiant sitikinti, jog kalbos raida vyksta s kmingai.

Dafniausiai vaik sklandus kalb jimas ugdomas per flaidybin veikl , atsifvelgiant individualius vaiko geb jimus, polinkius, laikantis sisteminio pofli rio –eim , kei iamas bendravimo pob dis, padedantis veikti sutrikimus (Ivo–kuvien , Makauskien , 2009).

Ambrukaitis, Giedrien ir kt. (2009) teigia, kad organizuodami speciali j poreiki mokini ugdym , vertindami j pasiekimus, formuluodami ugdymo tikslus, bendrojo lavinimo mokykl mokytojai dafnai patiria sunkum . TMvietimo ir mokslo ministerijos inicijuot tyrim duomenimis, vis dar esama mokytoj , kuriems nepakanka flini , praktini g dffi –i mokini ugdymo bendrojo lavinimo mokykl bendrosiose klas se klausimais. Mokinius sudominti, aktyvinti padeda teigiamas j pastang ir atlikto darbo vertinimas, paskatinimas.

Individualizuojant ugdym , pritaikant bendr sias programas, i–laikomos tos pa ios kalbinio ugdymo sritys (kalb jimas ir klausymas, skaitymas, ra–ymas), ta iau mokant –iuos vaikus, atliekama daugiau vairi parengiam j pratim , nauj kalbos rei–kini nagrin jimo procese taikomas i–samesnis, nuoseklesnis mokytojo ai–kinimas, gausešn s ir vairesn s vaizdin s priemon s, nuolat palaikoma teigiama motyvacija, daugiau pratim atliekama sekimo b du, kol pereinama prie savaranki–ko, didesni intelektini pastang reikalaujan io darbo. Suformuot flini taikymo, g dffi sudarymo procese taip pat reikalinga nuolatin mokytojo kontrol , globa, apsauganti mokin nuo inert–kumo, nuo atsitiktini klaid (Ambrukaitis, Giedrien ir kt., 2009).

Mokini t vai apie logopedo pagalbos veiksmingum , galimas problemas ar kli tis gali b ti informuojami susirinkim metu. Kaip ra– Bitinas (2004), toks t v –vietimas, kuomet t vai apie ugdymo pasiekimus informuojami tiesiogiai, pasiflymi tam tikrais privalumais ó auditorijos vienalyti–kumu, tiksl vienybe, ufsi mimuose nagrin jamos medffiagos konkretumu, galimybe taikyti gytas flinias prakti–kai.

Tai, ar teikiama vaikui pagalbos forma bus veiksminga priklauso ne tik nuo logopedo, bet ir nuo vaiko santykio teikiamos pagalbos atffvilgiu. Psichologo Navai io (1997) teigimu, vaiko prie–inimuisi teikiamos pagalbos atffvilgiu takos turi –ios vaiko savyb s:

- 1) ufldarumas. Ufldarumas pasirei–kia vaiko emocini ry–i su aplinkiniais bei nauj bendravimo galimybi apribojimu. Ufldarumo priefflastys gali b ti susijusios su vaiko aplinka, kai tr ksta emocinio bendrumo –eimoje arba su jo individualiomis ypatyb mis. Ufldaro vaiko elgesys gali priminti drovaus vaiko elges , ta iau egzistuoja vienas

esminis skirtumas tarp ši dviej savybi ų drovus vaikas nepasitiki savimi, o ufdaras ų kitais. Siekiant pad ti vaikui veikti tam tikras problemas (–iuo atveju ų kalb jimo ir kalbos sutrikimus), svarbu kurti pasitik jimo atmosfer bei sukelti vaiko nor bendradarbiauti;

- 2) agresyvumas. Vaiko agresija ų tai savoti–kas noras kontroliuoti situacij , nepasiduoti esamai pad iai. Ji parodo, kad vaikas n ra abejingas tam, kas vyksta aplinkui, tod l tinkamai j nukreipus, galima pasiekti ger rezultat ;
- 3) nerimastingumas. Vaiko nerim sukelia nauja ir nepafi stama aplinka.

Tad teikiant pagalb vaikui, logopedui svarbu suprasti, koki sunkum gali kilti kalb jimo ir kalbos sutrikim veikos procese, numatyti galimus problemos sprendimo b dus ir darbo eigoje keisti darbo metodus ir b dus pagal vaiko reakcijas, ir santyk teikiamos pagalbos atflvilgiu. Svarbu atkreipti d mes , kad –iame procese logopedas n ra visagalis. ia svarbus tampa ir mokyklos bendruomen s tinkamas dalyvavimas teikiant pagalb mokiniams turintiems kalb jimo ir kalbos sutrikim bei t v taka siekiant teigiam darbo rezultat .

Apibendrinant, galima teigti, kad logopedin pagalb , veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, tur t apimti visos mokyklos bendruomen s, vairi specialist bei t v pastangas, nukreiptas vieningos pagalbos strategijos gyvendinim . Tod l kiekviena ugdymo institucija turi surasti priemoni ir b d , kaip sutelkti, ir efektyviausiai panaudoti vis suinteresuot –ali energij , potencial , ir gabumus, siekiant veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

1.5. Pedagogų įtaka įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus

Uftikrinti visiems mokiniams demokratin šlygi galimybi ų ugdym yra nelengvas ufdavinys bendrojo lavinimo mokykloms, kurios privalo ne tik r pintis mokini , turin i vairi ugdymo(si) poreiki , buvimu špo vienu stoguų, bet ir kurti kokybi–k edukacin aplink visiems mokiniams, kad ir kokie b t protini ar fizini j geb jim , socialini s lyg , kult ros ar ras s skirtumai (Ki–onien , Dudzinskien , 2007).

Kaffemanien s ir Reseckien s (2008) teigimu, pl tojant vaiko kalbinius bei motorikos geb jimus, sujungiant vairi specialist pastangas (komandinis darbas) b tina daugiau d mesio

skirti ugdymo individualizavimui bei kompleksikumui. Autor s nurodo, kad vienas iš svarbi vaiko ugdymo princip ų tai ugdymo kompleksikumas ir visapusi kumas, nes vienas specialistas nepaj gus tenkinti visapusi k vaiko speciali j ugdymosi poreiki , tam reikalinga visa komanda. Tod l veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus svarbus d mesys tenka ne tik logopedo darbui, bet ir visos mokyklos bendruomen s bendradarbiavimui. Tam pritaria Barnikien , Jurevi it , Adomavi ien (2007), kurios pastebi, kad ugdymo veiksmingumas priklauso nuo specialiosios pedagogin s pagalbos modelio, t. y. b tina atsifvelgti kiekvieno vaiko individualius poreikius, geb jimus bei pasiekimus, tinkamos aplinkos suk rim .

Ypating pedagog vaidmen , kuriant mokiniams palanki mokymosi aplink bei uftikrinant speciali j poreiki tenkinim reglamentuoja LR –vietimo statymas (Valstyb s ffinios, 2011, Nr. 38-1804), kuriame nurodoma, kad bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokyklose, profesinio mokymo staigose, vykdaniose pirmin profesin mokym , saugios ir palankios mokiniams aplinkos k rimu r pinasi Vaiko gerov s komisija. TŠ komisija organizuoja ir koordinuoja –vietimo program pritaikym mokiniams, turintiems speciali j ugdymosi poreiki , –vietimo pagalbos teikim ir atlieka kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas.

Vaiko gerov s komisija savo veikl grindffia –iais principais⁸:

- 1) individualizavimo. Priimant su vaiku susijusius sprendimus, turi b ti atsifvelgiama vaiko amfli ir brand , jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialin s aplinkos ir kitas svarbias ypatybes;
- 2) vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus. Vaikui turi b ti suteikiama galimyb b ti i-klausytam tiesiogiai arba per savo t vus (glob jus, r pintojus) statym nustatyta tvarka. vaiko nuomon , jeigu ji neprie–tarauja jo interesams, privalu atsifvelgti;
- 3) vaiko interes ir gerov s pirmumo. Imantis bet koki su vaiku susijusi veiksm , svarbiausia ų vaiko interesai. Vaikui turi b ti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, ir tam tikslui turi b ti imamasi vis reikiam teisini ir administracini priemoni ;
- 4) bendradarbiavimo. Vaiko prieffi ra, socialin integracija (reintegracija) ir socializacija grindffiamos vis –iame procese dalyvaujan i asmen , vietos bendruomen s,

⁸ Mokyklos vaiko gerov s komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apra–as, Valstyb s ffinios, 2011, Nr. 45-2121

nevyriausybinė organizacij , valstybės ir savivaldybi institucij , staig , moni , organizacij bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba;

- 5) nediskriminavimo. Visiems vaikams garantuojamas Jungtini Taut vaiko teisi konvencijoje tvirtintos teisės nepriklausomai nuo vaiko, jo t v (glob j , r pintoj) rasės, lyties, kalbos, socialin s pad ties, sveikatos ar kitoki aplinkybi ;
- 6) konfidencialumo, skaidrumo, ne-ali-kumo, kolegialumo principais priimant sprendimus.

Vaiko gerovės komisija atlieka vaik , turin i speciali j ugdymosi poreiki (i-skyrus poreikius, atsirandan ius d l i-skirtini gabum), pirmin vertinim ir teikia si lym mokyklos vadovui d l specialiojo ugdymo –iems vaikams skyrimo Lietuvos Respublikos –vietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. Komisija taip pat teikia rekomendacijas pedagogams, t vams (glob jams, r pintojams) d l specialiojo ugdymo b d , metod , trukm s pritaikymo, technin s pagalbos ir speciali j mokymo priemoni naudojimo, organizuoja ir koordinuoja ugdymo program pritaikym , tvarko speciali j ugdymosi poreiki turin i vaik apskait mokykloje (Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apra-as, Valstybės flinios, 2011, Nr. 45-2121).

Atsifvelgiant mokyklos Vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apra-o (2011) pagrindines nuostatas, Vaiko gerovės komisija gali didele dalimi daryti tak , veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus. Tvarkos apra-e pabr fliama kad, komisijos nariais gali b ti: mokyklos vadovas, mokyklos vadovo pavaduotojas ugdymui ar ugdym organizuojan io skyriaus ved jas, –vietimo pagalbos specialistai (socialinis pedagogas, psichologas, specialusis pedagogas, logopedas), sveikatos prieffi ros specialistas, klasi vadovai (kuratoriai), mokytojai, aukl tojai. komisijos sud t gali b ti traukiami t vai (glob jai, r pintojai), vietos bendruomenės, seni nijos atstovai, kiti vaiko gerove suinteresuoti asmenys. Tokios sud ties Vaiko gerovės komisija turi palankias s lygas ir tinkamus flogi-kuosius i-teklus teikti visapusi-k pagalb vaikui veikiant kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

Analizuojant pedagog bendradarbiavimo galimybes veikiant mokini sutrikimus, Gevorgianien (2003) nurodo, kad komandos nariai tarpusavyje derina to paties mokinio ugdymo tikslus, turin , metodus, koordinuoja ugdymo proces ir dalijasi atsakomybe ufl konkretaus vaiko ugdymo rezultatus. Visgi, kaip nurodo autor , labai dafnai mokytojai ir specialistai dirbdami pavieniui siekia tiksl , kurie tarpusavyje neturi nieko bendro. Tokiu b du prarandama daug laiko ir

pastang nepasiekiant pagrindini tiksl . Jakimavi ien (1998) atkreipia d mes , kad mokytojo ir logopedo suderintas darbas, logopedinio darbo t sa per vairi dalyk pamokas, popamokin je veikloje padeda efektyviau veikti kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

Pedagog tak mokini kalb jimo ir kalbos sutrikim veikos procesui pabr flia Rimkien (1996). Jos teigimu, pedagogas gali veikti mokinio kalb jimo ir kalbos sutrikimus, ir tuo pa iu tvirtinti logopedo darb , vairiais b dais:

1. pamok metu;
2. per vairi mokini veikl ;
3. atlikdama individualias specialias logoped s paskirtas uflduotis.

Tam, kad mokytojas gal t tinkamai organizuoti mokini kalbos korekcijas, jis turi gerai flinoti kalbos sutrikimus ir individualias mokini savybes, su mokyklos logopedu laikytis vienod reikalavim . Mokytojas kartu su logopedu tur t kartu sudaryti programas vairiai mokini veiklai ir kalbai ugdyti. Tod l, Rimkien s (1996) nuomone, ugdant mokini kalb labai svarbus yra nuolatinis logopedo ir mokytojo bendradarbiavimas, darbo t stinumas ir perimamumo palaikymas. Sto-iuvien (1996) analizuodama mokyklos bendruomen s tak mokini kalb jimo ir kalbos sutrikim veikos procesui pateikia pana-ias i-vadas. Autor nurodo, kad glaudus logopedo bendradarbiavimas su pedagogais ir vaiko t vais leidffia s kmingiau -alinti vaiko kalbos sutrikimus bei kitas ugdymo problemas.

Kaffemanien ir Reseckien (2008) analizuodamos komandinio darbo tak vaik kalb jimo ir kalbos sutrikim veikos procesui, atliko tyrim , kurio metu buvo suburta ugdymo specialist komanda (vyresnioji logoped , specialioji pedagog metodinink , judesio korekcijos mokytoja metodinink , vyriausioji aukl toja bei aukl toja). Atlikus tyrim paai-k jo pagrindiniai komandinio darbo privalumai ó tai naujos flinios, gytos bendradarbiaujant su skirting sri i specialistais, mokymasis dirbti komandoje bei organizacin patirtis. Visi ugdymo komandos nariai taip pat paffym jo, kad -itoks pedagog bendradarbiavimas buvo efektyvus vaik ugdymosi rezultatams, jie visi patobulino jau turimus bei gijo nauj geb jim . Svarbu atkreipti d mes , kad komandos nariai, pasibaigus tyrimui, vieningai pripaffino, kad analogi-kus tyrimus verta atlikti ir ateityje, kadangi matosi akivaizd s tokios veiklos rezultatai, o t siant veikl galima pasiekti dar geresni rezultat .

Apibendrinant, tiek logopedai, tiek pedagogai yra atsakingi ufl mokiniui tinkamos aplinkos k rim bei j speciali j poreiki tenkinim . Tarpusavyje bendradarbiaujant ir derinant to paties

mokinio ugdymo tikslus, turin , metodus, koordinuojant ugdymo proces , jie dalijasi atsakomybe ufi konkretaus vaiko ugdymo rezultatus. Nuosekliai planuojant ir organizuojant kalb jimo ir kalbos sutrikim veikimo proces , pedagogai ir logopedai bendradarbiaudami, dirbdami komandoje gali pasiekti geresni rezultat .

1.6. Tėvų ir aplinkos įtaka įveikiant kalbėjimo ir kalbos sutrikimus

Luk-ien s (1993) teigimu, –vietimas grindfiamas glaudfliu –eimos, mokyklos ir visuomen s bendradarbiavimu. Bendradarbiavim galima apib dinti, kaip bendr darb , siekiant bendr tiksl . Labai svarbu, kad mokytojai, specialistai, t vai, tur t bendr tiksl ir s moningai j siekt .

Teima vaikui ó pati geriausia aplinka i–ry–kinti ir tvirtinti ypatingus polinkius, gyvendinti potencines galias (Mi–kinis, 2003). T vai turi mok ti šaugtiō drauge su vaikais, paffinti j amffiaus tarpsni ypatumus, i–manyti aukl jimo d sningumus, kad gal t orientuotis, ko reikt siekti, kokias vaiko ypatybes, kada ir kokia linkme ugdyti. Mi–kinis (2003) atkreipia d mes , kad nuo mafLens vaik reikia mokyti taisyklingai, rai–kiai kalb ti. T vai kalbindami vaik privalo kalb ti ai–kiai ir l tai, ne m gdflioti atkartojant vaiko kalb , o j turtinti. Mokslininkas pastebi, kad jeigu vaikas netaisyklingai taria kai kuriuos garsus, neturi geros fonemin s–kalbin s klausos, b tina kreiptis logoped , kad b t pa–alinti kalbos tr kumai. Tuo tarpu esant nedideliems tarimo tr kumams, juos gali i–taisyti patys t vai, pasitar su logopedu ir aptar kalbos korekcijos metodik . Tame procese svarbus ne tik t v vaidmuo veikiant kalb jimo ir kalbos sutrikimus, bet ir bendradarbiavimas su kvalifikuotais specialistais.

Anot Ru–kaus (2002), labai svarbu, kad moksleivi t vai ne tik dom t si vaiko ugdymo procesu, bet ir patys b t aktyv s –io proceso dalyviai, vaik aukl tojai ir mokytojai, suprast vaik vystymosi problemas, jiems i–kylan ius mokymosi sunkumus ir pad t i–siai–kinti j prieflastis. Autoriaus teigimu, mokinio gyvenime t vai yra svarbiausi asmenys. Jie privalo suprasti, kad j vaikas turi tam tikr problem , ir priimti j tok , koks yra, ó su specialiaisiais ugdymosi poreikiais, bet kartu turint daug galimybi vystytis ir tobul ti.

Lietuvoje kalbos sutrikimams, kurie diagnozuojami 769 % vaik , atsirasti takos turi dideli emigracijos mastai, gyvenimas mi–riose –eimose (Bal i nien , 2012). Vaikai maffiau bendrauja su t vais, tad ir j kalba l iau vystosi. Bal i nien s (2012) vertinimu, vaik , turin i kalbos sutrikim , daug ja, nes t vai daug dirba ir neturi laiko su savo atflalomis pasikalb ti. Be to, didel

dalį emigrantų vaikų auga su seneliais ar vyresniais broliais, seserimis, kurie taip pat neskiria maffyliams pakankamai dėmesio. Autor pabrėžia, kad gyva komunikacija būtina kalbos vystymuisi. fii r dami filmukus vaikai tiek nei–moksta, kiek bendraudami su artimaisiais. Be to, mafl ja skaitan i t v , daugelis neturi nam bibliotekos, tad vaikai negali kada panor j atsiversti jiems domios knygos. Tuo tarpu neskaitan i vaik flodynas visada b na skurdus, kalba butin .

LR –vietimo statymas⁹ reglamentuoja t v prievol bendradarbiauti su mokyklos vadovu, kitu –vietimo teik ju, mokytojais, kitais specialistais, teikian iais specialij , psichologin , socialin pedagogin , specialij pedagogin pagalb , sveikatos prieffi r , sprendffiant vaiko ugdymosi klausimus ir vykdyti j rekomendacijas. Wilson (2003) nurodo, kad su vaiko ugdymu susijusiuose klausimuose t vai yra valdytojai, sprendim pri m jai, o specialist vaidmuo ó suteikti konsultacijas ir param .

Lei–ien (2007) teigia, kad vienas svarbiausi veiksniai specialij poreiki vaik ugdymo, bendradarbiavimo procese yra t v traukimas. Bendradarbiavimas ó tai darbas kartu su kitais, siekiant bendro tikslo, sutelkiant intelektines j gas, padedant vienas kitam (Dapkien 2002; Merfeldait , 2009). Bendravimo svarb bendradarbiaujant, kartu dirbant bendr darb akcentuoja Teresevi ien ir Gedvilien (2000). TŲ autori teigimu, bendravimas ó tai procesas, kai per kalb siekiama suprasti vienas kito suvokim , id jas, patirt . Bendravimas yra bendradarbiavimo pagrindas. Anot Dalin, Rolff, Kleekamp (1999), bendradarbiaujant reikia i–siai–kinti, k i–keltas tikslas rei–kia kiekvienam pagalbos teikimo proceso dalyviui. Tod l siekiant, kad t vai tapt lygiaver iais mokyklos bendruomen s nariais, reikia traukti t vus mokyklos veikl : bendrauti, bendradarbiauti bei skatinti savanoryst .

T v ir pedagog bendradarbiavimas, veikiant vaik kalb jimo ir kalbos sutrikimus, turi b ti pagr stas pasitik jimu, tod l visada labai svarbu mok ti i–klaudyti t vus, suprasti juos, skatinti prisid ti prie savo vaik gerov s k rimo, leisti pasijusti svarbiais patar jais, gerai pafl stan iais savo vaikus bei flinan iais j galimybes. Ali–auskas (1994) apib dina t v ir pedagog bendradarbiavimo esm ir pabr flia paramos t vams svarb . Esminis bendradarbiavimo principas ó t vai yra lygiaver iai partneriai, pakankamai kompetentingi ugdyti savo vaik . Be to, specialist vaidmuo yra i–ai–kinti vaik ir t v galimybes, kad pati –eima pasirinkt savo prioritetus. Skatinant t v ir pedagog bendradarbiavim aktyvesni tur t b ti mokytojai, nes t vai dafnai yra

⁹ LR –vietimo statymas, Valstyb s flinios, 2011, Nr. 38-1804

nedr s s, mokykloje jau iasi kaip „ne savo teritorijoje“, mano es nepakankamai kompetentingi ugdymo, ypa specialiojo ugdymo, srityje. Svarbu t vus padr sinti ir palaikyti. Kartais darbas su t vais (ypa proceso pradffioje) netgi svarbesnis ufl tiesiogin pagalb vaikui. Tod l labai svarbu nepalikti t v vien , kai jie dar atmeta vaiko problem , jos nepafli sta ir nepripafli sta.

Kalbant apie t v ir aplinkos tak veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, svarbu paflym ti, kad kalbos ugdymo negalima atsieti nuo kasdienio vaik gyvenimo. Kuo daugiau bendraujama su vaikais, tuo lengviau ir s kmingiau jie mokosi kalbos. Kalb ti vaikai i–moksta bendraudami su suaugusiaisiais, pam gdfliodami juos. Suaugusiesiems gali kilti noras kalb ti ufl vaikus, numatyti j poreikius arba savaip interpretuoti j k no kalb ir elges . B tina leisti patiems vaikams reik–ti savo mintis, jausmus (Ju–kuvien , Luneckien ir kt., 2008).

Malinauskien (2006) tirdama t v tak vaik kalbini g dffi ugdymui, nurodo, kad t vai ir kiti suaug asmenys turi skatinti vaikus daugiau kalb ti apie save, mokyti atpafinti ir apib dinti savo jausmus, emoci nes b senas ir kartu su vaiku ie–koti b d , kaip vaikas i–sikalb damas sud tingoje situacijoje gal t pasijusti geriau. Ugdymo procese lav jant vaik geb jimams, formuojasi ir j komunikaciniai geb jimai, padedantys vaikams i–reik–ti savo sp dffius apie save ir jiems patraukli veikl . Mokslinink s tyrimas parod , kad kai kuri socialini g dffi stoka trukdo vaikams susirasti draug ir gerai jaustis b nant mokiniu. B tent bendraudami vaikai mokosi vairi socializacijai svarbi elgesio b d : susitarimo, kooperavimosi, rungtyniavimo ir kt.

Nepaisant to, kad daugelis mokslinink pripafli sta t v tak mokini kalb jimo ir kalbos sutrikim veikimui, Gerulai io (2007) tyrimai rodo, kad t vai vis dar jau iasi atitol ir beteisiai ugdymo sistemoje, teikian ioje pagalb j vaikui, o t v sitraukimas skatina kooperacij ir bendrus veiksmus, kuria pasitik jimo ir abipus s pagarbos jausmus.

Dapkien (2003) akcentuoja, kad dabartinis laikotarpis kelia mokyklai ir –eimai labai daug ufldavini , problem ir jas i–spr sti bus galima tik bendromis j gomis. Nei mokykla, nei –eima negali kaltinti viena kitos d l i–kylan i problem , negali perkelti atsakomyb s viena kitai, negali delsti jas spr sdamos, negali knaisiotis viena kitos klaidose. Ir tik nuo to, kiek vaikai –eimoje ir mokykloje bus vertinami ir mylimi, kiek jie jaus suaugusi j r pinim si, kiek jie bus i–moksinti ir i–aukl ti, priklausys ne tik j , bet ir visuomen s ateitis.

TMimos ir mokyklos bendradarbiavimas svarbus tuo, kad suderinti t v ir mokyklos bendri veiksmai padidina mokinio problemos sprendimo s km .

Apibendrinant skyri , remiantis mokslin s literat ros –alniais, pateikiamos pagrindin s teorin s darbo dalies tez s:

1. Gerai i–lav jusi fodin kalba yra viena svarbiausi s kmingo mokymosi s lyga. Tuo tarpu sutrikusi kalbos raida ir kalb jimo bei kalbos sutrikimai nei–vengiamai daro tak mokinio mokymuisi mokykloje. Tod l mokiniams, turintiems kalb jimo ir kalbos sutrikim , b tina pagalba veikiant –iuos sutrikimus. ia ypatingas vaidmuo tenka logopedo veiklai.
2. Logopedo atliekama veikla yra kompleksin , tiesiogiai susijusi su –vietimo staigomis ir mokini –eimomis. Viena i–pagrindini mokyklos logoped veiklos krypt i yra mokini kalbos tyrimas. Tuo tikslu logopedas visapusi–kai tiria mokinio kalb , nustato kalb jimo ir kalbos sutrikim prieftas bei pob d , planuoja kalb jimo ir kalbos sutrikim veikos proces , numato mokinio kalbos korekcijos kryptis.
3. Logopedas dirbdamas su speciali j ugdymosi poreiki turiniais mokiniiais, ne tik –alina kalb jimo ir kalbos sutrikimus, bet taip pat aktyviai dalyvauja visame ugdymo procese, padeda mokiniams veikti mokymosi, bendravimo sunkumus, konsultuoja mokytojus ir mokini t vus.
4. Logopedin pagalba, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, turi apimti visos mokyklos bendruomen s, vairi specialist bei socialini partneri pastangas, nukreiptas vieningos pagalbos strategijos gyvendinim , tod l kiekviena ugdymo institucija turi surasti priemoni ir b d , kaip mobilizuoti suinteresuot –ali energij ir j gabumus tam, kad b t pasiektas pagrindinis tikslas ó pa–alinti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimai.
5. Ugdymo individualizavimas kelia pedagogui daug reikalavim . Tys procesas reikalauja nuoseklaus darbo, bendradarbiavimo su mokinio t vais ir kitais pedagogais. Taip pat –is darbo b das, kuomet dirbama pasitelkus individual darb su vaiku, yra imlus laikui. Tuo pa iu galina atsiffvelgus individualius vaiko poreikius ir pasiekim galimybes taikyti geriausiai pagalbos b dus.
6. Tmimos ir mokyklos bendradarbiavimas svarbus tuo, kad suderinti t v ir mokyklos bendri veiksmai padidina mokinio problemos sprendimo s km .

2 skyrius. LOGOPEDINĖS PAGALBOS FORMOS, ĮVEIKIANT MOKINIŲ KALBĖJIMO IR KALBOS SUTRIKIMUS, KIEKYBINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodologija

Tyrimas buvo atliekamas anketinis apklausos metodu. Siekiant visapusiškai atskleisti tyrimo tikslą, anketos buvo išplatintos bendrojo lavinimo mokyklų logopedams ir pedagogams. Anketų pavyzdžiai pateikti 1-ame ir 2-ame prieduose. Anketose pateikiami klausimai bei galimi atsakymų variantai.

Tyrimas buvo atliekamas 2011 m. spalio 6 lapkričio 6 gruodžio mėnesiais.

Tyrimo imtis. Imtis, parodanti tam tikrą generalinę sąrašo dalį arba tiriamosios grupės dydį, pasak Kardelio (2002), priklauso nuo tyrimo tikslo, tiriamos populiacijos savybių ir vairių dafinai nuo tyrimo turimo valios nepriklausančių, atsitiktinių aplinkybių. Atsivertigiant tai, imties turis turi bti pakankamas, kad tyrimo rezultatai kuofiaiau priklausyt nuo atsitiktinių veiksnių. Tyrime dalyvavo Vilniaus miesto ir rajonų bendrojo lavinimo mokyklų logopedai ir pedagogai. I viso elektroniniu būdu buvo išplatinta 50 anketų bendrojo lavinimo mokyklų logopedams ir 150 anketų pedagogams. Tyrime sutiko dalyvauti ir atsakymus pateikė 38 logopedai ir 115 pedagogų. Tyje skaičiai tyrimo metu bus laikomi generaline imtimi ir sudarys 100 procentų.

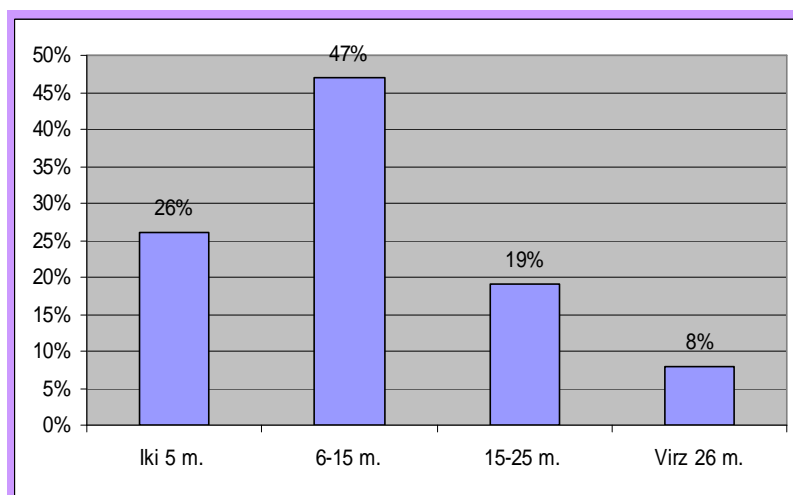
Duomenų apdorojimo metodai. Anketiniai duomenys apdoroti kiekybiniais būdu. Gautiems duomenims apdoroti ir sisteminti taikyti kiekybinio tipo statistiniai duomenų analizės metodai. Tyrimo duomenys apdoroti kompiuteriniais programomis Windows Microsoft Word ir Windows Microsoft Excel programomis.

Tyrimo etika. Vykiant tyrimą buvo uftikrinti etikos principai – geranoriškumas, pagarba asmens orumui, teisingumas ir teis gauti tikslią informaciją. Siekiant uftikrinti rezultatų objektyvumą, respondentams buvo garantuojamas anonimiškumas.

Respondentai

Tyrimas buvo atliekamas Vilniaus miesto ir rajon bendrojo lavinimo mokyklose. I viso tyrime sutiko dalyvauti, t. y. atsak anketa klausimus 38 logopedai (i-j o visos moterys) ir 115 bendrojo lavinimo mokykl pedagog (i-j 15 % vyr ir 85 % moter).

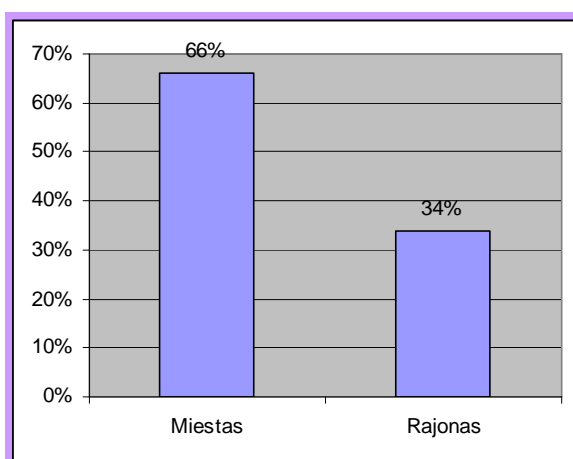
Pirmame paveiksle matyti logoped pasiskirstym pagal pedagoginio darbo staff .

1 pav. Logoped pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo staff ,

Beveik pus tyrime dalyvavusi logoped turi 6-15 met pedagoginio darbo staff (1 pav.). Maflesn nei 5 metai pedagoginio darbo staff turi ketvirtadalis apklaust logoped . Penktadalis logoped turi darbo staff nuo 15 iki 25 met . Maffiausiai tyrime dalyvavo logoped , kuri darbo staffas o vir-26 met .

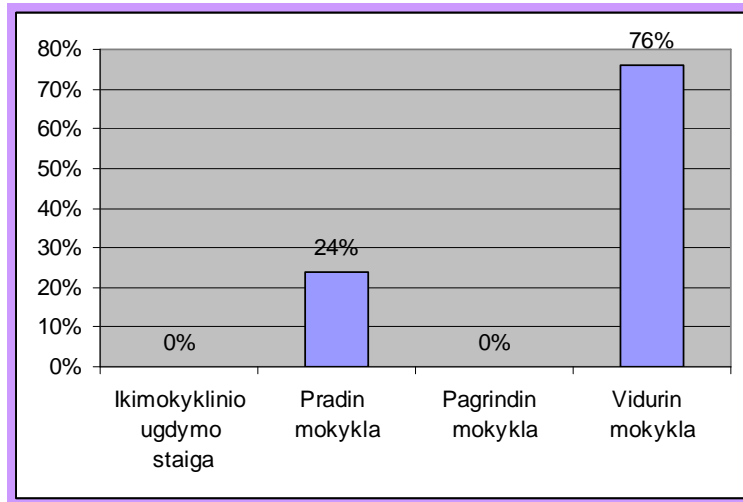
Antrame paveiksle pavaizduotas respondent pasiskirstymas pagal darbo vietov .

2 pav. Respondent pasiskirstymas pagal darbo vietov , %

Didžioji dauguma logopedų dirba mieste. Trečdalis logopedų dirba rajonuose, kaimuose (2 pav.).

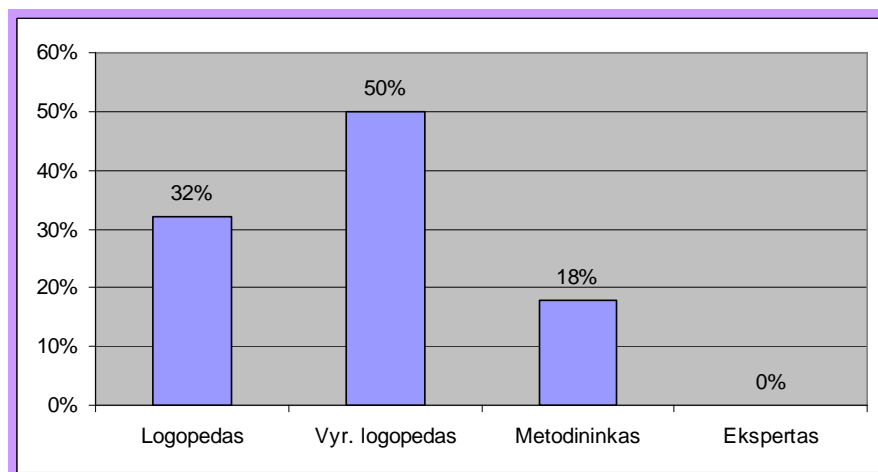
Trečiame paveiksle pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal mokymosi staigas, kuriose dirba logopedai.

3 pav. Logopedų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą / staigą, %

Daugiausia tyrime dalyvavusi logopedė dirba bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose. Vienas ketvirtadalis logopedų dirba pradinėse mokyklose. Nei vienas tyrime dalyvavusi logopedas nedirba ikimokyklinio ugdymo staigose arba pagrindinėse mokyklose (3 pav.).

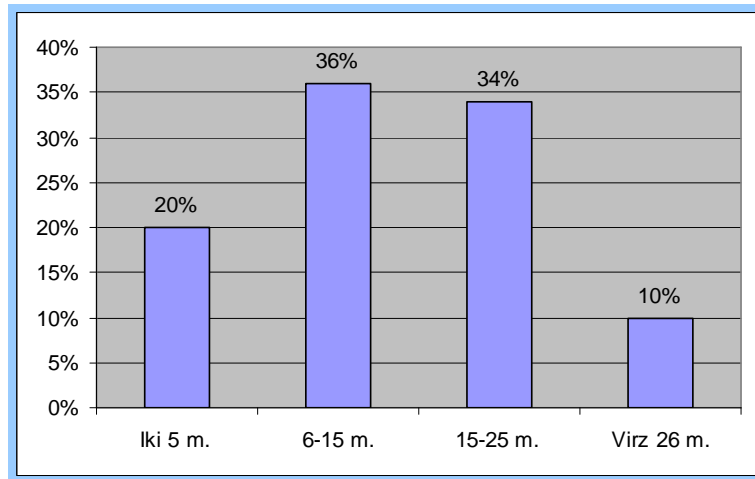
Ketvirtame paveiksle pavaizduotas logopedų pasiskirstymas pagal turimą kvalifikacinę kategoriją.

4 pav. Logopedų pasiskirstymas pagal turimą kvalifikacinę kategoriją, %

Pus tyrimė dalyvavusi respondent turi vyr. logopedo kvalifikacin kategorij , tre dalis ó logopedo kvalifikacin kategorij . Tik tiek mañiau nei penktadalis logoped turi metodininko kvalifikacin kategorij . Nei vienas tyrimė dalyvavusi logoped neturi eksperto kvalifikacin s kategorijos (4 pav.).

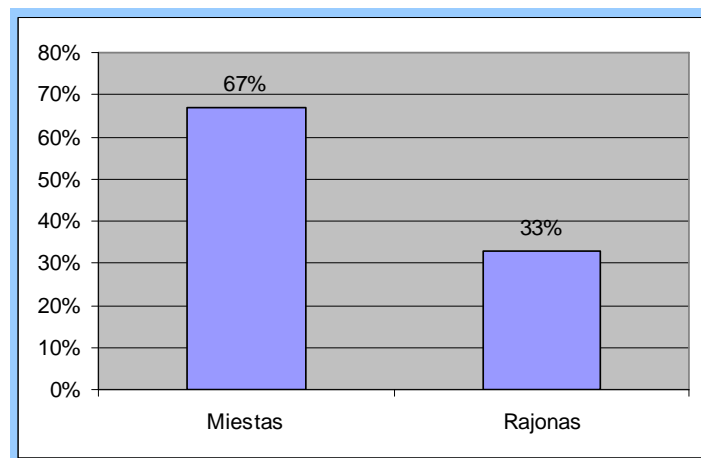
Penktame paveiksle pavaizduotas pedagog pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stafl .

5 pav. Pedagog pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stafl , %

Daugiausia pedagog turi pedagoginio darbo stafl nuo 6 iki 15 met . Beveik tiek pat pedagog turi 15-25 met pedagoginio darbo stafl . Penktadalis respondent turi mañesn nei 5 metai darbo stafl . Tik deimtadalis tyrimė dalyvavusi pedagog turi didesn nei 26 metai pedagoginio darbo stafl (5 pav.).

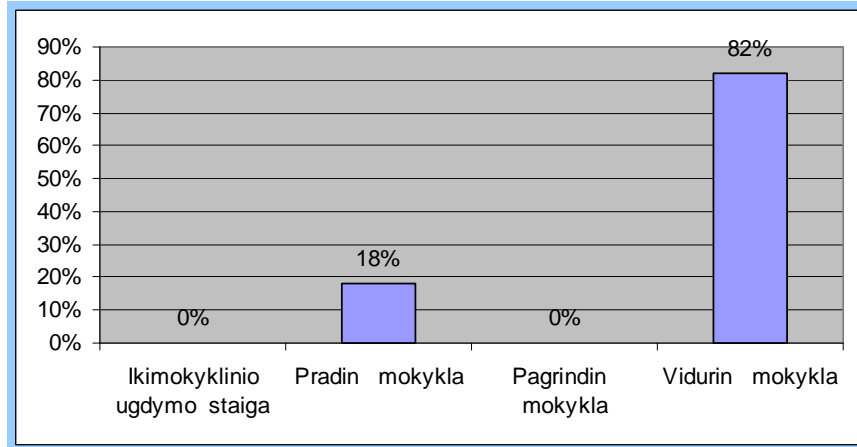
Šiame paveiksle pavaizduotas pedagog pasiskirstymas pagal darbo viet .

6 pav. Pedagog pasiskirstymas pagal darbo vietov , %

Didžioji dauguma pedagogų dirba Vilniaus miesto bendrojo lavinimo mokyklose. Trečdalis pedagogų dirba Vilniaus rajon mokyklose, kaimuose (6 pav.).

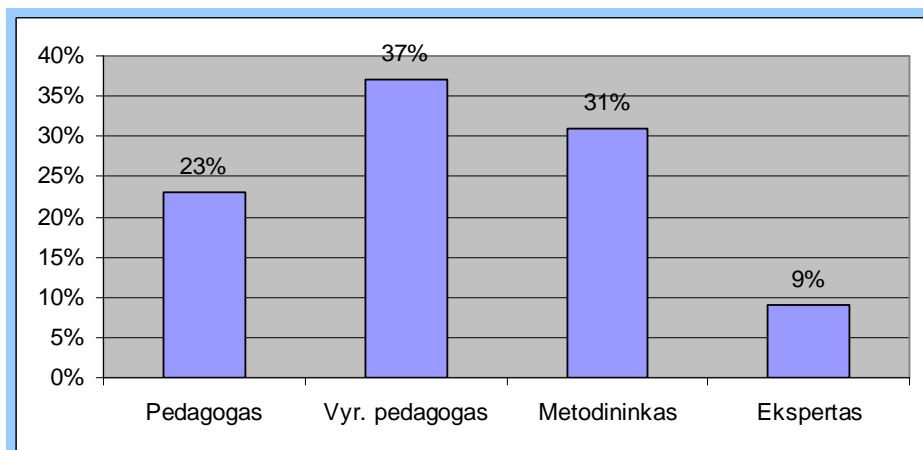
Septintame paveiksle pavaizduotas pedagogų pasiskirstymas pagal bendrojo lavinimo mokymosi staigas, kuriose dirba.

7 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą, %

Daugiausia tyrime dalyvavusių pedagogų dirba Vilniaus bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose. Beveik penktadalis pedagogų dirba pradinėse bendrojo lavinimo mokyklose. Nei vienas tyrime dalyvavusių pedagogų nedirba ikimokyklinio ugdymo staigose arba pagrindinėse mokyklose (7 pav.).

Aštuntame paveiksle pavaizduotas pedagogų pasiskirstymas pagal turimą kvalifikacinę kategoriją.

8 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal turimą kvalifikacinę kategoriją, %

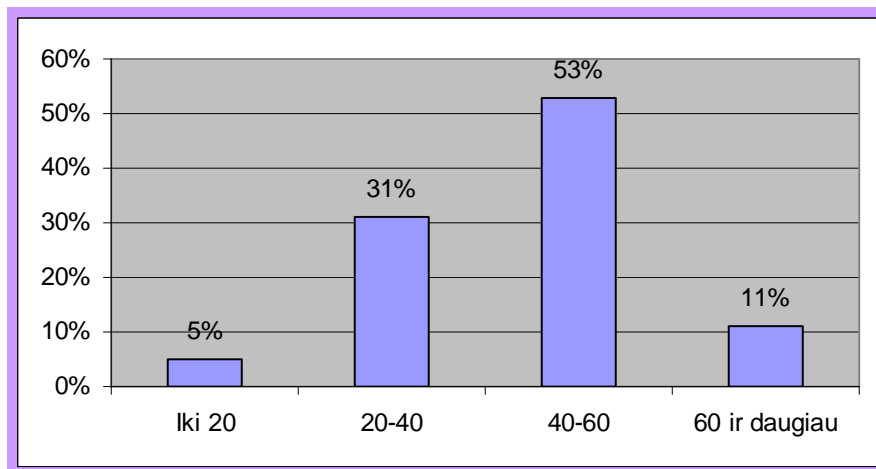
Daugiausia pedagog turi vyr. pedagogo kvalifikacin kategorij . Beveik tre dalis pedagog turi metodininko kvalifikacin kategorij . Pedagogo kvalifikacin kategorij turi ketvirtadalis pedagog . Maffiausiai pedagog turi eksperto kvalifikacin kategorij (8 pav.).

Apibendrinant, daugiausia tyrime dalyvavo logoped , kuri darbo staffas yra nuo 6 iki 15 met , dirban i mieste, bendrojo lavinimo mokyklose, turin i vyr. logopedo kvalifikacin kategorij . Taip pat tyrime dalyvavo daugiausia pedagog , kuri darbo staffas yra nuo 6 iki 15 met , dirban i mieste, bendrojo lavinimo mokyklose, turin i vyr. pedagogo kvalifikacin kategorij .

2.2. Tyrimo duomenų analizė

2.2.1. Logopedų apklausos duomenų analizė

Siekiant suffinoti, koks yra logoped darbo kr vis, buvo klausama, su kiek vaik tenka nuolat dirbti logopedui. Tyrimo rezultatai pavaizduoti devintame paveiksle.

9 pav. Vaik skai ius, su kuriais dirba logopedas, %

Daugiau negu pus logoped dirba su 40-60 kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais vaikais. Tre dalis logoped dirba su 20-40 mokini . Daugiau nei su 60 mokini dirba tik de-imtadalis logoped . Maffiausiai logoped dirba su maffiau nei 20 mokini , kuriems reikalinga

specialioji logopedo pagalba (9 pav.). Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas¹⁰ numato, kad logopedo etatas gali būti steigiamas:

- mokykloje, vykdanioje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, jei joje mokosi 25630 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, kuriems reikalinga logopedo pagalba;
- mokykloje, vykdanioje pradinio ugdymo programas, jei joje mokosi 40645 specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, kuriems reikalinga logopedo pagalba;
- mokykloje, vykdanioje pagrindinio ir/ar vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo programas, jei joje mokosi 55660 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, kuriems reikalinga logopedo pagalba.

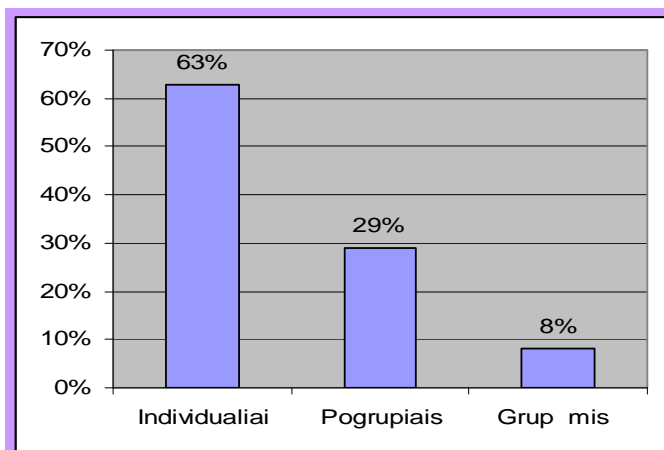
Atsižvelgiant Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo reikalavimus logopedų darbo krūviui, dauguma logopedų teikia pagalbą pakankamam skaičiui mokinių, kuriems reikalinga specialioji pedagoginė pagalba veikiant kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.

Didžioji dauguma logopedų priklauso Vaiko gerovės komisijai. Tik penktadalis logopedų nepriklauso vaiko gerovės komisijai. Kaip nurodoma Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos apraše¹¹, komisijos paskirtis – organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, –vietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, –vietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, atlikti mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį vertinimą bei atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. Atsižvelgiant komisijos veiklos paskirtį, logopedo priklausymas vaiko gerovės komisijai ir aktyvus dalyvavimas joje yra ypatingai svarbus užtikrinant mokinių visapusišką ugdymą ir gerovės užtikrinimą.

Deimantame paveiksle pavaizduotas logopedų pasiskirstymas pagal organizuojamo darbo formas su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais mokiniais.

¹⁰ Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, Valstybinis, 2011, Nr.: 92-4395

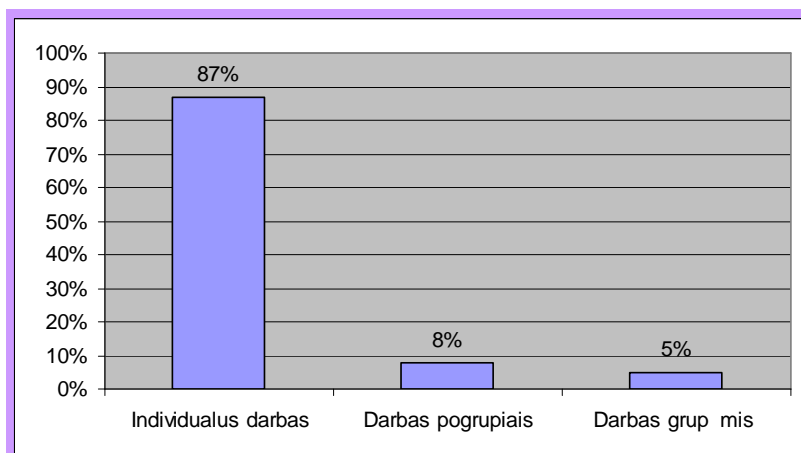
¹¹ Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas, Valstybinis, 2011, Nr. 45-2121

10 pav. Logoped organizuojamo darbo formos su kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais mokiniais, %

Didžioji dauguma logoped savo darb su kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais mokiniais organizuoja individuali ufsi mim pagalba. Tik tiek mažiau nei tre dalis logoped darb su kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais vaikais organizuoja pogrupiais, t. y. grup se iki 4 mokini . Tuo tarpu darb grup se organizuoja mažiaus nei deimtadalis logoped (10 pav.).

Išsiai kinus, kokia darbo forma dažiausiai yra organizuojami logoped ufsi mimai su mokiniais turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim , naudinga išsiai kinti, kokia, logoped nuomone, darbo forma yra efektyviausia ir leidžia pasiekti geriausi darbo rezultat (11 pav.).

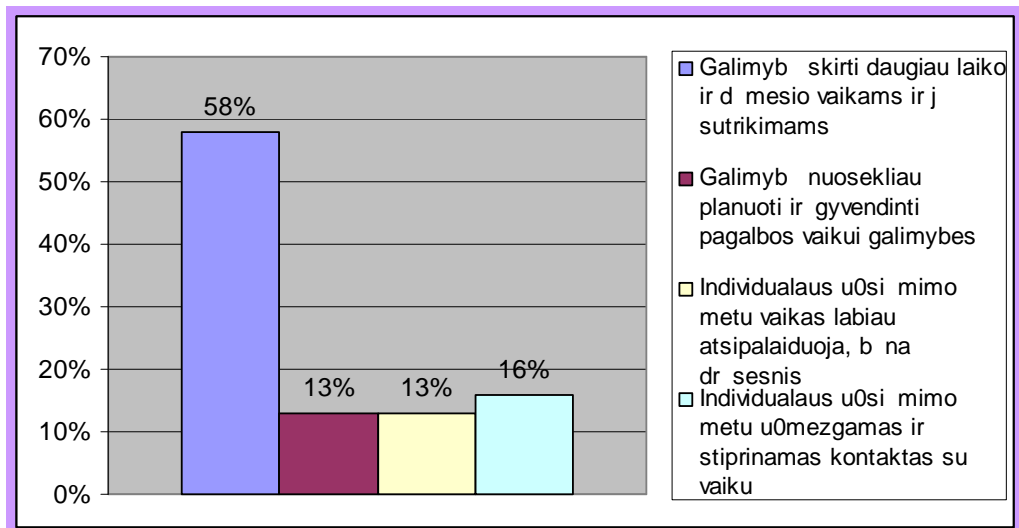

11 pav. Efektyviausia darbo forma veikianč mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, %

Daugiausia logopedai nurodė, kad efektyviausia darbo forma su mokiniais turiniais kalbėjimo ir kalbos sutrikimais yra individualus darbas. Mažiau nei dešimtadalis logopedų teigia, kad efektyviausia darbo forma būtų darbas po grupiais. Tuo tarpu mažiausiai logopedai nurodo, kad efektyviausia darbo forma būtų darbas grupėmis (11 pav.).

Analizavus gautus rezultatus matome, kad, logopedų nuomone, efektyviausia darbo forma dirbant su mokiniais turiniais kalbėjimo ir kalbos sutrikimus būtų individualus darbas. Be to, šis būdas dažniausiai yra naudojamas logopedų darbe teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimais turintiems mokiniams (10 pav.).

Siekiant sufinuoti, kuo pasižymi individualus darbas, logopedai buvo klausiami, kokiais požymiais pasižymi individualūs uždaviniai su kalbėjimo ir kalbos sutrikimais turiniais mokiniais. Rezultatai pateikti dvilyktame paveiksle.

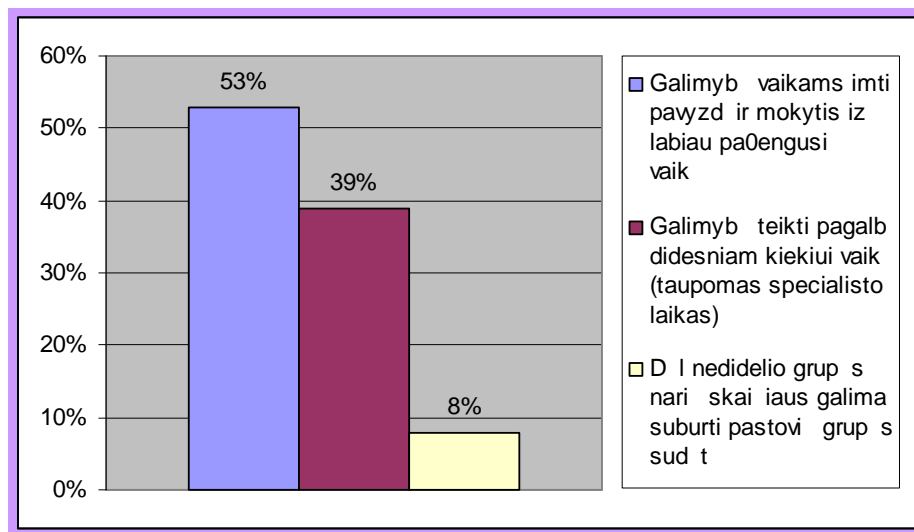

12 pav. Individualaus darbo, veikiant mokiniams kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, požymiai, %

Analizuojant individualaus darbo požymius, daugiausia logopedai nurodė, kad individualus darbas suteikia galimybę skirti daugiau laiko ir dėmesio vaikams ir jų sutrikimams (sutrikimams veikai). Nedaug logopedų nurodo, kad individualaus darbo metu užmezgamas ir stiprinamas kontaktas su vaiku. Tai, kad individualaus darbo metu galima nuosekliau planuoti ir gyvendinti pagalbos vaikui galimybes, patvirtina jo teigiamas daugiau nei dešimtadalis logopedų. Tiek patys respondentai nurodė, kad individualaus darbo metu vaikas labiau atsipalaiduoja ir bna drsesnis (12 pav.).

Apibendrinant, nepaisant vairi individualaus darbo poflymi , logopedams individuali ufsi mim metu svarbiausia yra galimyb skirti daugiau laiko ir d mesio vaikams ir j sutrikim veikos procesui.

Siekiant suffinoti, kuo pasiffymi darbas pogrupiais, logoped buvo klausiamas, kokiais poffymiais pasiffymi darbas pogrupiais ufsi mimai su kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais mokiniais. Rezultatai pateikti tryliktame paveiksle.

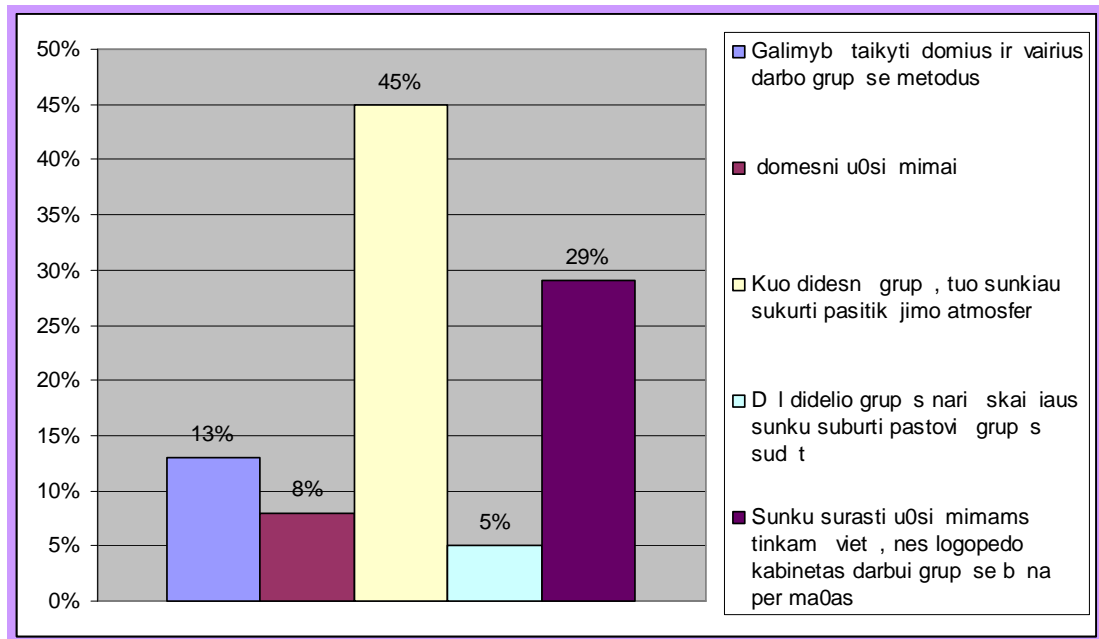
13 pav. Darbo pogrupiais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, poffymiai, %

Daugiau nei pus logoped , kaip vien i– esmini darbo pogrupiais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, poffym nurod galimyb vaikams imti pavyzd ir mokytis i–labiau pafengusi vaik . Tai, kad darbas pogrupiais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, suteikia galimyb teikti pagalb didesniai kiekiui vaik , paffym jo du penktadaliai respondent . Atkreipiamas d mesys, kad –iuo atveju yra taupomas logopedo darbo laikas, kuomet, pavyzdffiui, vietoj keturi atskir ufsi mim keturiems mokiniams, logopedas ufsiima i–kart su keturiais vaikais vieno ufsi mimo metu. Maffiausiai logoped nurod , kad dirbant pogrupiais, t. y. grup se iki 4-i mokini , galima suburti pastovi grup s sud t (13 pav.).

Apibendrinant, logopedo darbo formai, kuomet dirbama pogrupiais, labiausiai b dinga galimyb mokiniams imti pavyzd ir mokytis i–labiau pafengusi mokini . Visgi taikant – b d , tik tina, kad geresni rezultat pasiekia tie vaikai, kurie turi galimyb špasitemptiõ imant pavyzd

i–labiau pafengusi mokini , tuo tarpu ne toki ger rezultat pasieks tie mokiniai, kurie neturi i–ko imti pavyzd ir patys yra labiau pafeng ufl kitus grup s narius.

Siekiant suffinoti, kuo pasiflymi grupinis darbas, logoped buvo klausiamo, kokiais poffymiais pasiflymi darbo grup4se uflsi mimai su kalb jimo ir kalbos sutrikim turiniais mokiniais. Rezultatai pateikti keturioliktame paveiksle.

14 pav. Darbo grup se, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, poffymiai, %

Tiek tiek maffiau nei pus s logoped nuomone, esminis darbo grup mis, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, poffymis ó kuo didesn grup , tuo sunkiau sukurti pasitik jimo atmosfer . Tre dalis logoped atkreipia d mes , kad organizuojant darb grup mis sunku surasti uflsi mimams tinkam viet , nes logopedo kabinetas darbui grup se b na per maffas. Daugiau nei de–imtadalis logoped nurod , kad dirbant grup se galima taikyti domius ir vairius darbo grup se metodus. Tai, kad dirbant grup se, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, uflsi mimai b na domesni, nurod maffiau nei de–imtadalis logoped . Maffiausiai logoped nurod , kad organizuojant darb grup se sunku suburti pastovi grup s sud t (14 pav.).

Apibendrinant, logoped nuomone, darbo grup se formai labiausiai b dinga pasitik jimo atmosferos suk rimo sunkumai. Verta paflym ti, kad veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sunkumus ypatingai svarbus yra pasitik jimo skatinimas ir uftikrinimas uflsi mim metu. Tik

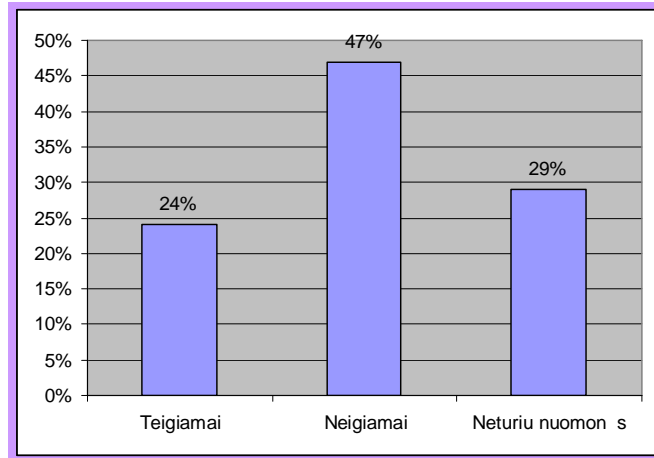
saugioje ir patikimoje aplinkoje vaikas gali atsipalaiduoti ir bendradarbiauti su specialistu, padedančiu veikti kalbėjimo ir kalbos sutrikimus.

Didžioji dauguma logopedų nurodė, kad jiems nepavyksta darbo, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, organizuoti efektyviausiu būdu. Trečdalis logopedų nurodė, kad jiems pavyksta darbą organizuoti efektyviausiu būdu. Siekiant išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių logopedams nepavyksta darbo organizuoti efektyviausiu būdu, respondentui buvo prašoma nurodyti priežastis, dėl kurių jie turi sunkumų veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sunkumus. Ne visi logopedai nurodė priežastis. Visgi tarp dažniausiai minimų priežasčių buvo:

- laiko stoka;
- netinkamas užsiėmimo laikas (užsiėmimai vyksta po pamokų ir ne visi vaikai, kuriems būtina pagalba, gali dalyvauti užsiėmimuose);
- sudėtinga skirti pakankamai laiko kiekvienam vaikui turinčiam kalbėjimo ir kalbos sutrikimą;
- dėl daugybės dokumentacijos, ataskaitų ir planų kartais pamiršamas pagrindinis logopedo veiklos tikslas – pagalba vaikams turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimą;
- didelis darbo krūvis;
- pastovios darbo vietos neturėjimas;
- vaikams grąžinti lankytis užsiėmimuose; dėl dalyvavimo užsiėmimuose mokiniai patiria patyčias;
- tėvų nenoras bendradarbiauti veikiant vaikų kalbėjimo ir kalbos sutrikimus;
- bendradarbiavimo su kitais pedagogais, turinčiais tokios mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimą veikos procesui, stoka;
- metodologinės, profesinės medžiagos stoka; pasenusi logopedinė literatūra ir darbo priemonės;
- patirties stoka.

Kaip matome, dažniausiai efektyvi pagalba suteikti sunku dėl laiko stokos, didelio darbo krūvio. Taip pat geriausi rezultatai sulaukti yra sunkiau dėl bendradarbiavimo su mokyklos pedagogais ir mokinių tėvų stokos.

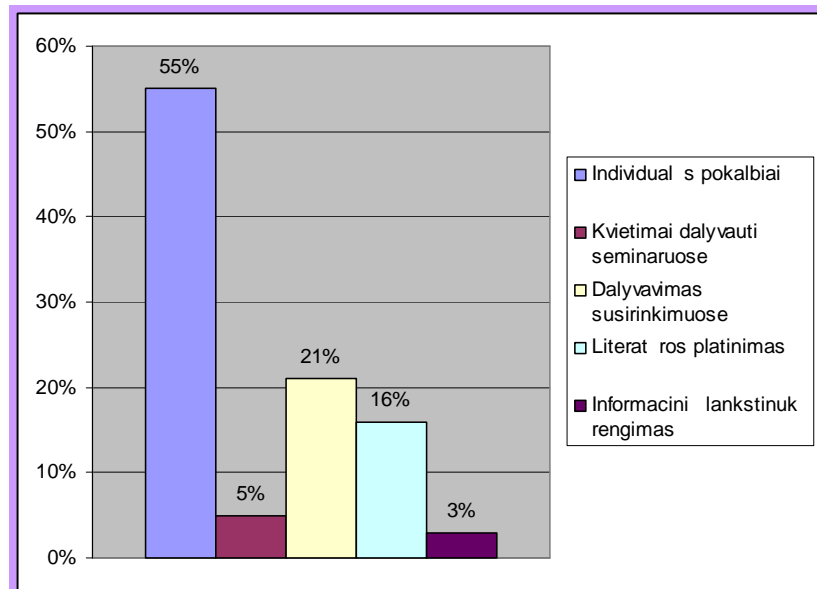
Penkioliktame paveiksle pavaizduoti atsakymų rezultatai parodantys, kaip logopedai vertina savo darbo laiką.

15 pav. Logoped darbo laiko vertinimas, %

Beveik pus logoped neigiamai vertina logoped darbo laik . Ketvirtadalis respondent logoped darbo laik vertina teigiamai, o beveik tre dalis respondent neturi nuomonės (15 pav.). Tokiems rezultatams tokos gali turėti ufsi mim su mokiniais, kuriems reikalinga logopedo pagalba, veikiant kalb jimo ir kalbos sutrikimus, planavimo sunkumai, kadangi ufsi mimai dažniausiai vyksta po pamok . Kita galima priežastis ó tai didelis darbo kr vis, dideli dokumentacijos kiekiai ir pan.

Šioliktame paveiksle pavaizduoti logoped bendradarbiavimo b dai su mokyklos pedagogais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

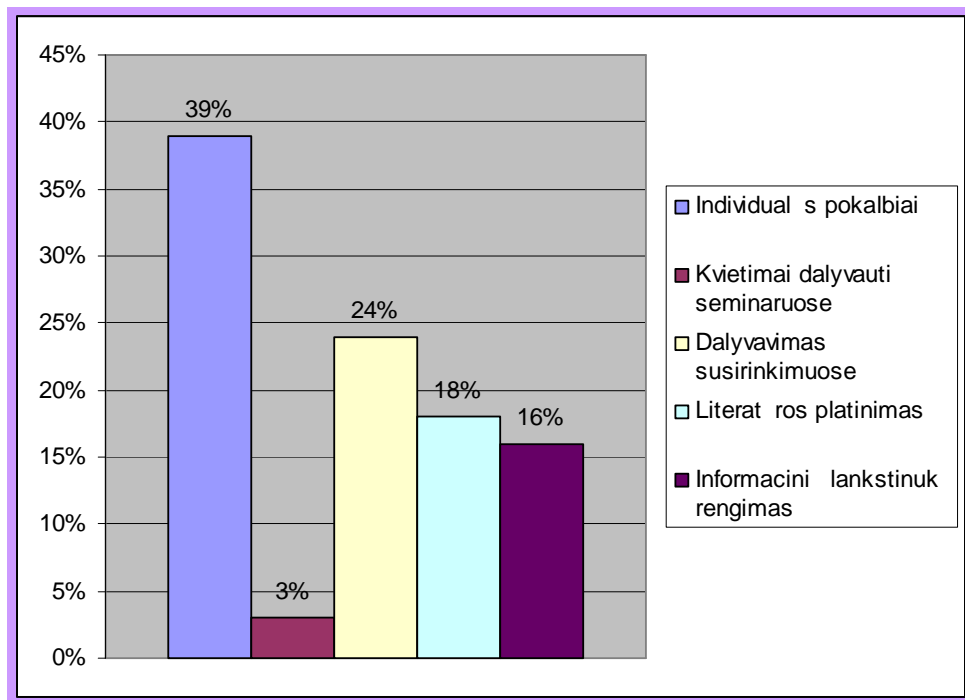

16 pav. Logoped bendradarbiavimo b dai su mokyklos pedagogais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, %

Daugiau nei pus logoped bendradarbiaujant su mokyklos pedagogais veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus taiko individuali pokalbi metod . Ketvirtadalis logoped siekiant efektyviai bendradarbiauti su pedagogais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, kvie ia juos susirinkimus. Dalis logoped platina speciali j literat r , kvie ia mokytojus dalyvauti seminaruose. Maffiausiai logoped rengia ir platina informacinius lankstinukus apie kalb jimo ir kalbos sutrikimus bei j veikos galimybes ir b dus (16 pav.).

Apibendrinant, logopedai bendradarbiaudami su mokyklos pedagogais dafniausiai taiko individuali pokalbi metod . Atkreipiamas d mesys, kad –is metodas suteikia galimyb spr sti problem veiksmingiau, efektyviau ir grei iau. Individuali pokalbi metu galima i–karto atsakyti r pimus klausimus, aptarti kylan ias problemas ir numatyti plan , kaip veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

Septynioliktame paveiksle pavaizduoti logoped bendradarbiavimo b dai su mokini t vais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

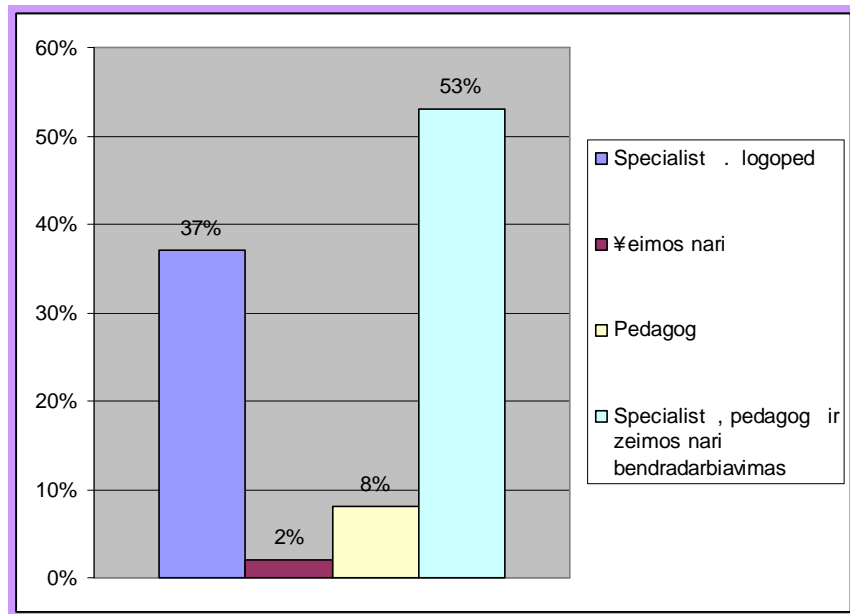

17 pav. Logoped bendradarbiavimo b dai su mokini t vais, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, %

Dauguma logoped bendradarbiaujant su mokini , turin i kalb jimo ir kalbos sutrikim , t vais taiko individuali pokalbi metod . Ketvirtadalis logoped kvie ia t vus dalyvauti susirinkimuose. Speciali j literat r bei informacinius lankstinukus t vams, kuri vaikai turi kalb jimo ir kalbos sutrikim , platina beveik penktadalis logoped . Maffiausiai logoped kvie ia t vus dalyvauti seminaruose (17 pav.).

Apibendrinant, populiariausia bendradarbiavimo priemon su t vais ó tai individual s pokalbiai. Komunikacija tarp logopedo ir mokini t v , -imos nari yra labai svarbi veikiant sutrikimus, gyvendinant veikos proceso programas, dalinantis patirtimi ir patarimais.

Logoped buvo klausama, kieno pagalba efektyviausiai pad t veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus. Atsakym rezultatai pavaizduoti a-tuonioliktame paveiksle.

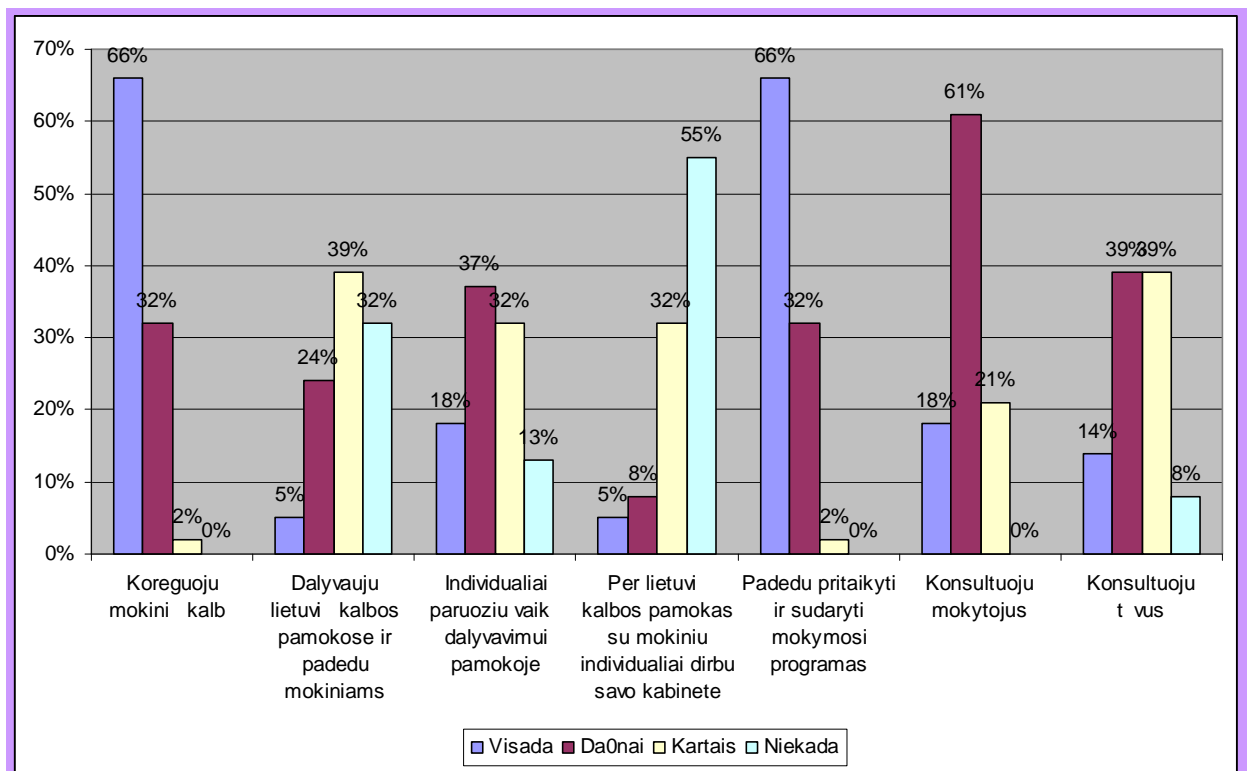
18 pav. Kieno pagalba efektyviausiai pad t veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, logoped nuomone, %

Didffioji dauguma logoped mano, kad efektyviausias yra specialist , pedagog ir -imos nari bendradarbiavimas veikiant mokini kalbos ir kalb jimo sutrikimus. Daugiau nei tre dalis logoped nurod , kad efektyviausia yra specialist , t. y. logoped pagalba. De-imtadalis respondent paffym jo, kad svarbus yra pedagog vaidmuo. Maffiausiai logoped paffym jo, kad

efektyviausiai padėti veikti mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus galėtų būti ir –ėimos nariai (18 pav.).

Apibendrinant, daugiausia logopedų pavyzdžiui, kad efektyviausias pagalbos būdas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus – tai specialistų, pedagogų ir –ėimos narių bendradarbiavimas. Bendradarbiavimas suteikia galimybę visiems kartu siekti bendro tikslo, papildyti vienas kito veiklą ir bendromis jėgomis siekti geriausio rezultato.

Logopedams buvo klausiama, kokius darbus taiko, ugdant kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčius mokinius (19 pav.).

19 pav. Logopedams taikomi darbai, ugdant kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčius mokinius, %

Daugumos logopedų darbo tikslas – mokinių kalbos sutrikimų veikimas. Dažnai mokinių kalbos sutrikimų veikimui dėmesio skiria trečdalis logopedų. Mažiausiai logopedų pavyzdžiui, kad tarp pagrindinių jų veiklos tikslų tik kartais arba niekada yra mokinių kalbos sutrikimų veikimas (19 pav.).

Daugiausia logopedai tik kartais dalyvauja lietuvių kalbos pamokose ir padeda mokiniams, turintiems kalbą jimo ir kalbos sutrikimą. Trečdalis logopedų niekada nedalyvauja lietuvių kalbos pamokose siekiant padėti mokiniams. Ketvirtadalis logopedų dažnai dalyvauja pamokose ir padeda mokiniams, turintiems kalbą jimo ir kalbos sutrikimą. Mažiausiai logopedai visada dalyvauja lietuvių kalbos pamokose ir padeda mokiniams (19 pav.).

Daugiausia logopedai dažnai paruošia mokinius dalyvavimui pamokose. Beveik tiek pat logopedų kartais paruošia mokinius dalyvavimui tam tikrose pamokose. Visada mokinius dalyvavimui pamokose paruošia apie penktadalis logopedų. Tuo tarpu beveik tiek daugiau nei dešimtadalis logopedų niekada neužsiima su mokiniiais, rengiant juos dalyvavimui pamokose (19 pav.).

Daugiau nei pusė logopedų niekada nedirba individualiai su mokiniu per lietuvių kalbos pamokas. Trečdalis logopedų kartais dirba individualiai su mokiniiais, turiniais kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, per lietuvių kalbos pamokas. Mažiausiai logopedai dažnai arba visada dirba individualiai su mokiniiais per lietuvių kalbos pamokas (19 pav.).

Didžioji dauguma logopedų visada padeda parengti ir pritaikyti mokymosi programas mokiniams, turintiems kalbą jimo ir kalbos sutrikimą. Trečdalis logopedų dažnai padeda parengti ir pritaikyti mokymosi programas. Mažiausiai logopedai tai daro kartais. Nei vienas logopedas nepaflėmė jo, kad niekada nepadedą parengti ir pritaikyti mokymosi programas kalbą jimo ir kalbos sutrikimą turintiems mokiniams (19 pav.).

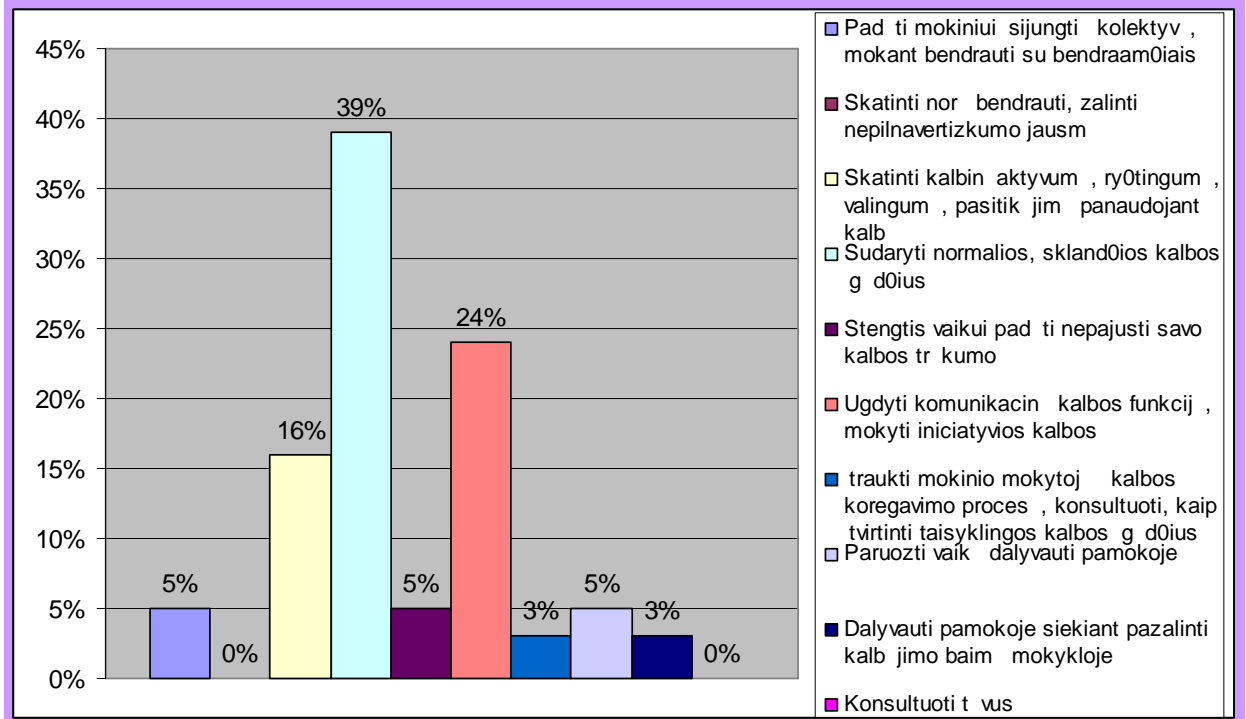
Daugiausia logopedų ugdydami mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, dažnai konsultuoja mokytojus. Penktadalis logopedų kartais konsultuoja mokytojus. Visada konsultuoja mokytojus beveik penktadalis logopedų (19 pav.).

Daugiausia logopedų, ugdydami mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, dažnai konsultuoja tėvus. Tiek pat logopedų tėvus konsultuoja kartais. Visada mokinių tėvus konsultuoja daugiau nei dešimtadalis logopedų. Verta atkreipti dėmesį, kad beveik dešimtadalis logopedų, ugdydami mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, niekada nekonsultuoja mokinių tėvų ir/ar tėvų narių (19 pav.).

Apibendrinant, visos aptartos logopedų veiklos kryptys yra svarbios veikiant mokinių kalbą jimo ir kalbos sutrikimus. Galima daryti prielaidą, kad siekiant pasiekti geriausių rezultatų būtinas daugelio ugdymo priemonių kompleksinis taikymas šio mokinių kalbos sutrikimo veikimas,

mokymosi program sudarymas ir pritaikymas mokini specialiesiems poreikiams, mokytoj ir t v konsultavimas, individualus darbas su vaiku ir kt.

Dvide-imtame paveiksle pavaizduotas logoped pasiskirstymas pagal darbo tikslus, kuriuos jie sau kelia veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

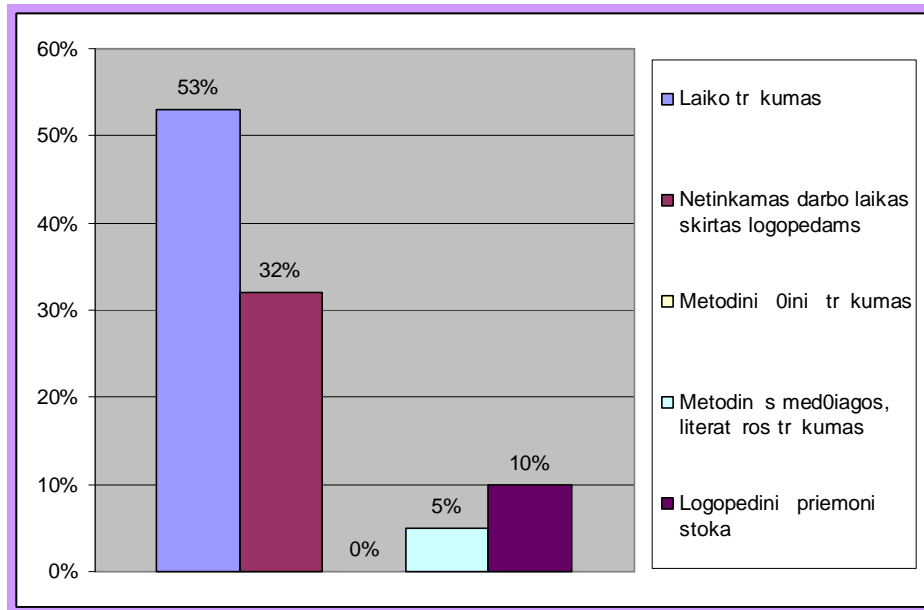
20 pav. Logoped darbo tikslai, %

Didffiosios daugumos logoped darbo tikslas ó sudaryti mokini sklandffios kalbos g dffius. Penktadalis logoped nurodo, kad jiems svarbiausia ugdyti komunikacin kalbos funkcij bei mokyti mokinius iniciatyvios kalbos. Maffiau logoped kelia sau tiksl skatinti kalbin mokini aktyvum , ryfftingum , valingum bei pasitik jim panaudojant kalb . Nedaug logoped paflym jo, kad jiems svarbu pad ti mokiniui sijungti kolektyv , mokant bendrauti su bendraamffiais, stengtis vaikui pad ti nepajusti savo kalbos tr kumo ar paruo-ti vaik dalyvauti pamokoje. Dar maffiau logoped svarbiausiu darbo tikslu nurodo dalyvavim pamokose, siekiant pa-alinti kalb jimo baim pamok metu arba mokinio mokytojo traukimas kalbos sutrikim veikimo proces bei konsultavimas, kaip tvirtinti taisyklingos kalbos g dffius. Nei vienas logopedas nepaflym jo, kad svarbiausias darbo tikslas, veikiant mokini kalb jimo ir kalbos

sutrikimus, yra noro bendrauti skatinimas, nepilnavertiškumo jausmo mažinimas ar t v konsultavimas (20 pav.).

Taigi daugumos logoped pagrindinis veiklos tikslas ó tai mokini , turin i kalb jimo ir kalbos sutrikim , normalios ir sklandffios kalbos g dffi sudarymas.

Buvo siekiama i-siai-kinti, koki sunkum kyla logopedams veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus. Atsakym rezultatai pateikti dvide-imt pirmame paveiksle.

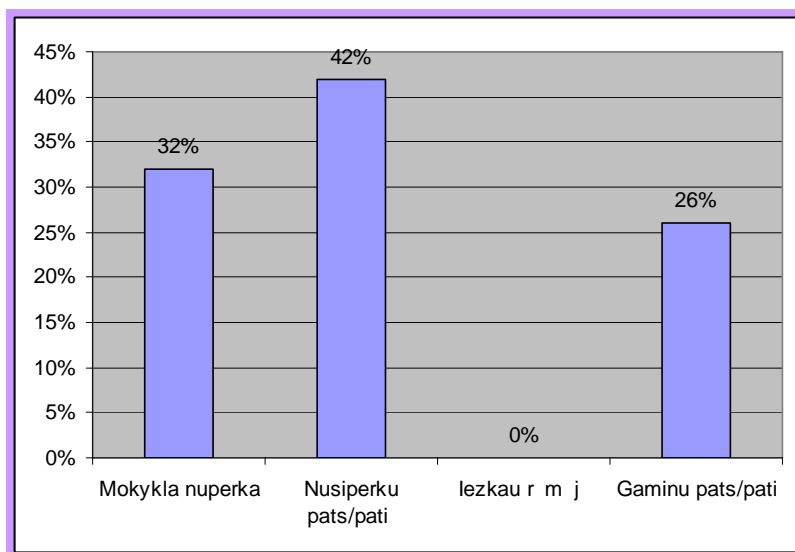
21 pav. Sunkumai, kylantys mokini kalb jimo ir kalbos sutrikim , veikos procese, %

Daugiausia sunkum logopedams, dirbantiems su mokiniais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim , kyla d l laiko tr kumo. Tre dalis logoped sunkum patiria d l netinkamo darbo laiko skirto logoped uffsi mimams su mokiniais. De-imtadalis logoped pabr fia logopedini priemoni stok , dirbant su mokiniais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim . Maffiausiai logopedams sunkum kyla d l metodin s medffiagos ir literat ros tr kumo (21 pav.).

Apibendrinant, daugiausia sunkum logopedams kyla d l laiko tr kumo ir netinkamo darbo laiko, skirto logoped uffsi mimams su mokiniais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim .

Logoped buvo klausiami ar jie kaupia logopedines darbo priemones. Visi logopedai paflym jo, kad kaupia logopedines darbo priemones.

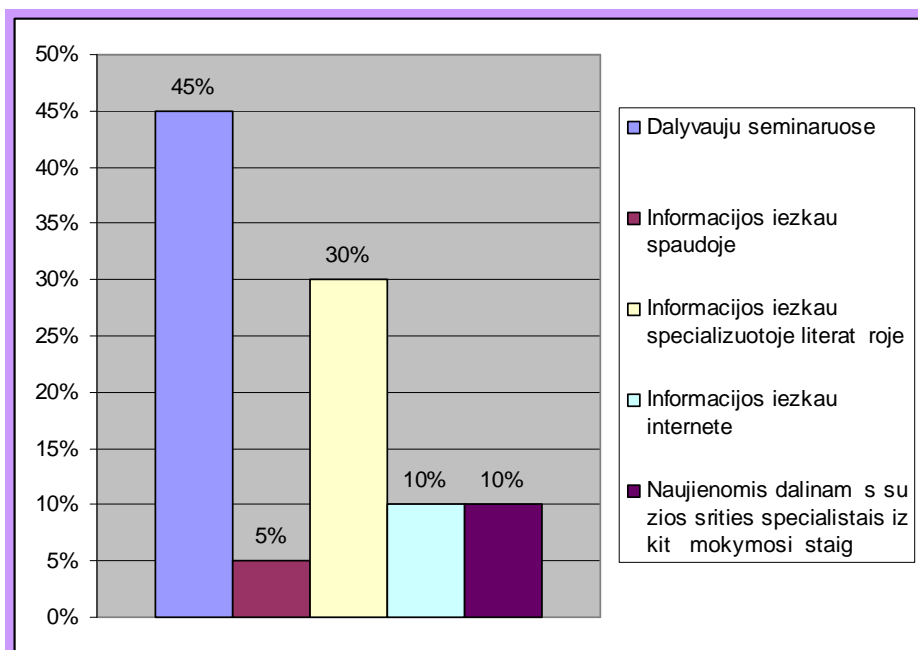
Dvide-imt antrame paveiksle pavaizduota, kokiais b dais yra sigyjamos logopedin s darbo priemon s.

22 pav. B tin logopedini priemoni sigijimas, %

Didžioji dauguma logoped logopedines priemones sigyja patys. Tre dalis logoped nurod , kad logopedin mis priemon mis apr pina mokykla. Tuo tarpu ketvirtadalis logoped logopedines priemones gaminasi patys, savaranki-kai. Nei vienas i- apklausoje dalyvavusi logoped neie-ko r m j logopedini priemoni pirkimui ir sigijimui (22 pav.).

Sekan iame paveiksle matome, kokiais b dais logopedai sufino apie naujienas logopedin je srityje.

23 pav. B dais, kuriais logopedai suflino apie naujienas logopedin je srityje, %

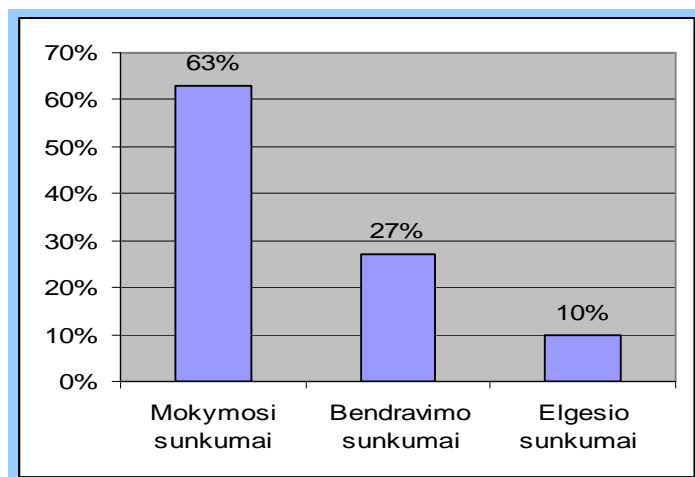
Daugiausia respondent apie naujienas logopedijos srityje suflino dalyvaujant seminaruose. Tre dalis logoped logopedini naujovi ie–ko specializuotoje literat roje. De–imtadalis logoped apie naujienas logopedin je srityje suflino ie–kant informacijos internete ir dalinantis naujienomis su –ios srities specialistais i– kit mokymosi staig . Maffliausiai logoped informacijos apie logopedines naujienas ie–ko spaudoje (23 pav.).

Apibendrinant, logopedai naudojami vairiais b dais, siekiant suflinoti apie naujienas logopedin je srityje, visgi populiariausias b das ó tai dalyvavimas seminaruose ir informacijos paie–ka specializuotoje literat roje.

2.2.2. Pedagogų apklausos duomenų analizė

Pedagog buvo klausiami ar jie priklauso Mokyklos vaiko gerov s komisijai. Tik de–imtadalis tyrime dalyvavusi pedagog priklauso Mokyklos vaiko gerov s komisijai. Tuo tarpu didffioji dauguma tiriam j –iai komisijai nepriklauso.

Siekiant suflinoti ar mokiniai, turintys kalb jimo ir kalbos sutrikim , turi sunkum mokykloje, pedagog buvo klausiami ar –ie vaikai turi daugiau sunkum negu j bendraamffiai neturintys sunkum . Atsakym rezultatai pavaizduoti dvide–imt ketvirtame paveiksle.

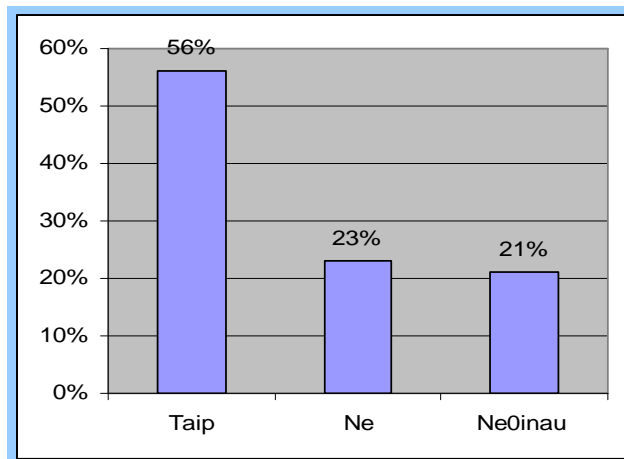

24 pav. Mokiniai, turintys kalb jimo ir kalbos sutrikim , sunkumai mokykloje, %

Du tre daliai pedagogų pažymėjo, kad mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, turi mokymosi sunkumų. Bendravimo sunkumus pažymėjo tiek daugiau nei ketvirtadalis pedagogų, elgesio sunkumus pažymėjo dešimtadalis pedagogų (24 pav.).

Apibendrinant, mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, dažniausiai turi mokymosi sunkumų. Tai gali būti susiję su šių vaikų kalbos funkcijų sutrikimais, kurie trukdo jiems mokiniams pilnavertiškai reikėti mintis, dalyvauti pamokose. To pasąkoje formuojasi mokinių nepasitikėjimas savimi, neryštingumas ir kitos savybės, kurios taip pat neigiamai veikia mokymosi procesą.

Pedagogų buvo klausiama ar mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, turi daugiau mokymosi sunkumų negu jų bendraamžiai. Atsakymų rezultatai pavaizduoti dvidešimtyje penktame paveiksle.

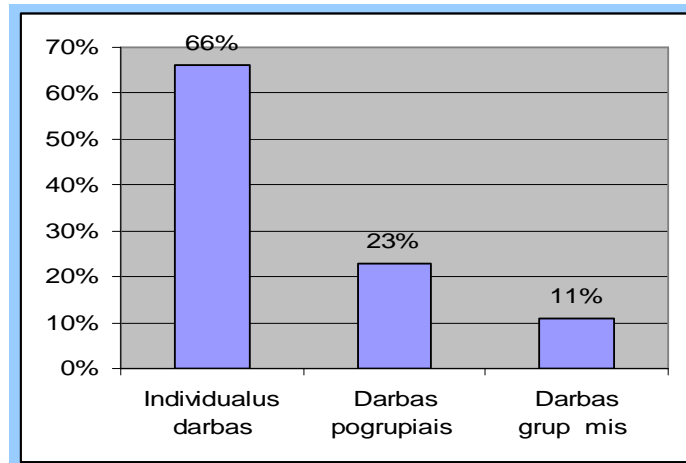

25 pav. Pedagogų nuomonės apie mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, sunkumus mokykloje, %

Didžioji dauguma pedagogų pažymėjo, kad mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, turi daugiau mokymosi sunkumų negu jų bendraamžiai, neturintys šių sutrikimų. Tiek tiek mažiau nei ketvirtadalis pedagogų nurodė, kad mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, neturi daugiau mokymosi sunkumų, negu jų klasės draugai. Penktadalis pedagogų pažymėjo neįtikinantis ar vaikai, turintys sutrikimą, turi daugiau mokymosi sunkumų. Visgi atkreipiamas dėmesys, kad daugiau nei pusė pedagogų nuomone, mokiniai, turintys kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, turi daugiau mokymosi sunkumų. Atsižvelgiant minėtiems išvadams, svarbu atkreipti

dmes, kad vieni sunkumai daro tak kitiems sunkumams, atitinkamai vien sunkum veikimas, tik tina, leis grei iau ir s kmingiau veikti kitus sutrikimus. Tod l svarbus nuoseklus darbas, padedant mokiniams veikti j sutrikimus, ir j takojamus mokymosi sunkumus.

Pedagog buvo klausiami, kokia, j nuomone, yra efektyviausia darbo forma dirbant su vaikais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim . Atsakym rezultatai pavaizduoti dvide–imt –e–tame paveiksle.

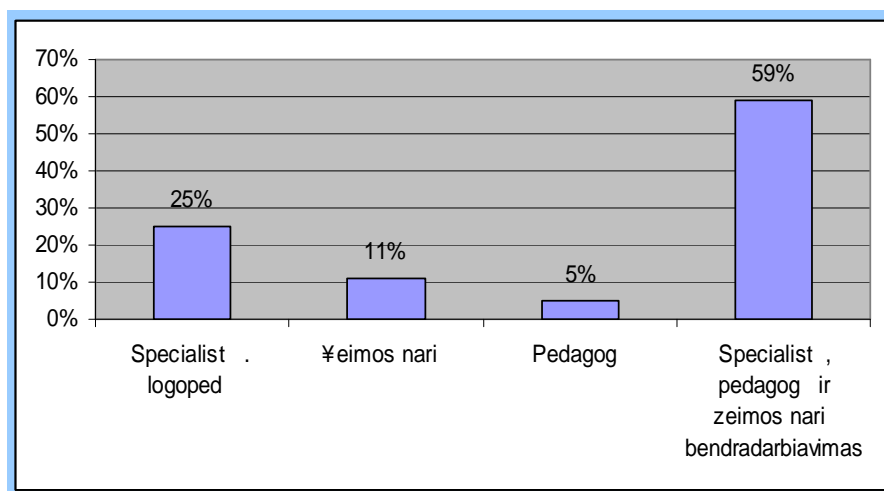

26 pav. Efektyviausia darbo forma dirbant su vaikais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim , %

Didffioji dauguma pedagog paffym jo, kad efektyviausias darbo metodas dirbant su mokiniiais turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim ó tai individualus darbas. Beveik ketvirtadalis pedagog pastebi, kad efektyviausias b t darbo pogrūpiais organizavimas. Tik de–imtadalio logoped nuomone, efektyviausias darbo metodas veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus ó darbas grup mis (26 pav.).

Apibendrinant, didffioji dauguma pedagog atkreipia dmes, kad efektyviausias metodas organizuojant darb su mokiniiais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim , yra individualus darbas. Taikant – metod pedagogas turi galimyb daugiau dmesio skirti mokiniui, jo sutrikimams bei j –alinimo proces organizuoti atsiffvelgiant kiekvieno vaiko individualyb .

Sekan iame paveiksle matome, kieno pagalba, pedagog nuomone, efektyviausiai pad t veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

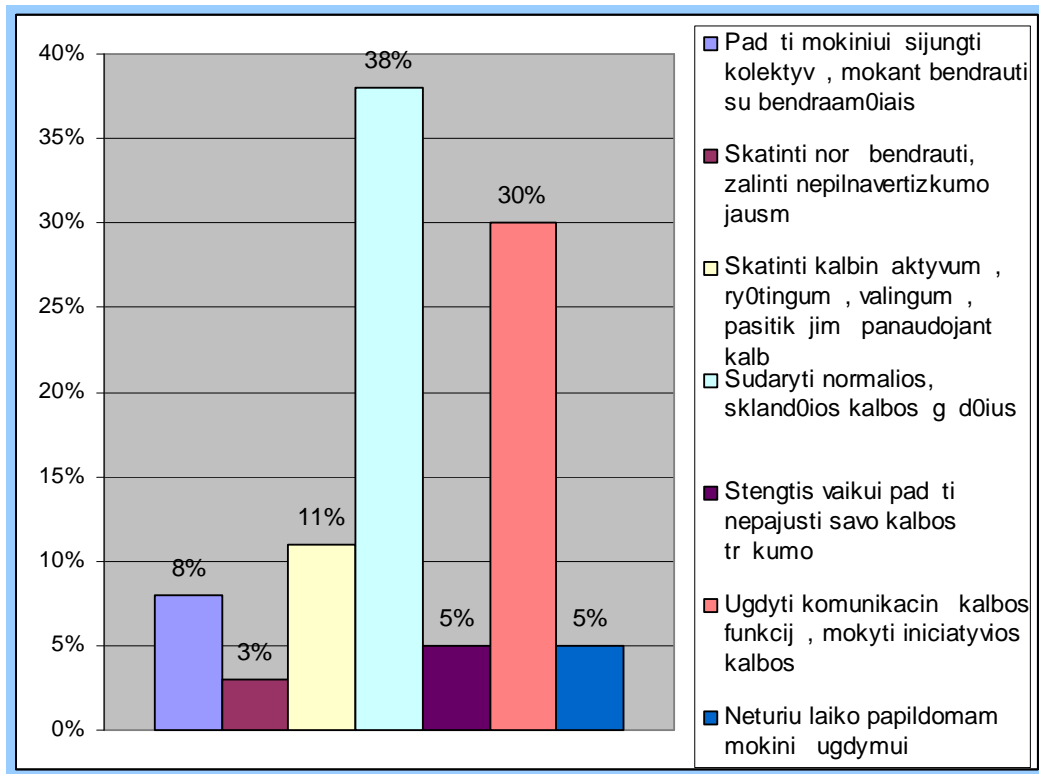

27 pav. Kieno pagalba efektyviausiai padėtų veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus, pedagog nuomone, %

Didžioji dauguma pedagog pažymėjo, kad veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus efektyviausias būtų specialist, pedagog ir –imos nari bendradarbiavimas. Ketvirtadalis pedagog nurodė, kad efektyviausia būtų specialist, t. y. logoped pagalba. Dešimtadalis pedagog nurodė, kad efektyviausia yra –imos nari pagalba. Mažiausiai pedagog nurodė, kad j pa i pagalba padėtų efektyviausiai veikti mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus (27 pav.).

Apibendrinant, tiek logoped (18 pav.), tiek pedagog nuomone, efektyviausiai mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus padėtų veikti specialist, pedagog ir –imos nari bendradarbiavimas.

Sekaniam paveiksle pavaizduoti pedagog darbo tikslai ugdant mokinius, turinčius kalb jimo ir kalbos sutrikimus.

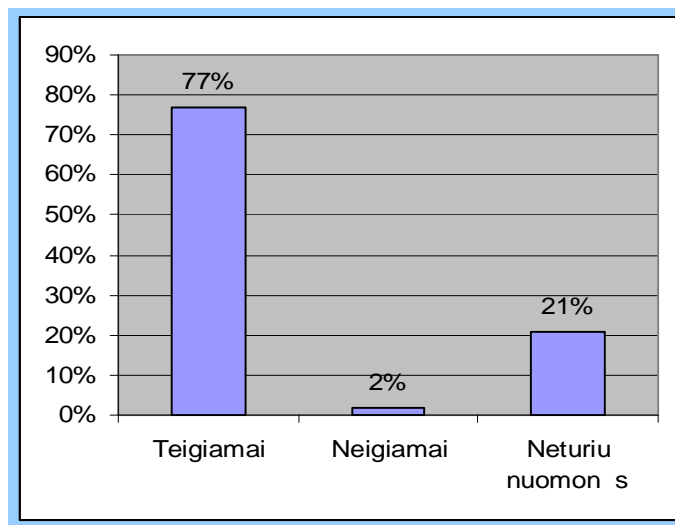
28 pav. Pedagogų darbo tikslai ugdant mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, %

Daugiausia pedagogai ugdant mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, kelia sau tikslą sudaryti mokiniui normalios, sklandios kalbos g dlius. Trečdalis pedagogų kelia sau tikslą ugdyti mokiniui komunikacinę kalbos funkciją bei mokyti iniciatyvios kalbos. Dešimtadalis pedagogų nurodo, kad jiems svarbiausia skatinti mokiniui kalbinį aktyvumą, ryštingumą, vaikingumą bei pasitikėjimą jimi panaudojant kalbą. Nedaug pedagogų pažymi, kad svarbiausias jų tikslas ugdant mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, tai pagalba mokiniui sujungti kolektyvą, mokant bendrauti su bendraamžiais. Mažiausiai pedagogų nurodo, kad neturi laiko papildomam mokiniui ugdymui. Tiek pat pedagogų nurodo, kad jiems svarbiausia padėti vaikui nepajusti savo kalbos trūkumo. Nedaugelis pedagogų svarbiausiu ugdymo tikslu laiko mokiniui, turinčiam kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, norą bendrauti skatinimą bei nepilnavertizkumo jausmo alinimą.

Apibendrinant, tiek logopedai (20 pav.), tiek pedagogai svarbiausiais tikslais, ugdant mokinius, turinčius kalbą jimo ir kalbos sutrikimą, nurodo mokiniui normalios ir sklandios kalbos g dlius sudarymą bei komunikacinę kalbos funkcijos ugdymą, iniciatyvios kalbos

mokym . Atsifvelgiant –ias tyrimo i–vadas, matome, kad logopedai ir pedagogai kelia vienodus ugdymo tikslus, t. y. vienodai suvokia mokini sutrikim veikos tikslus. Bendr tiksl i–k limas turi teigiamos takos sutrikim veikos procesui. Visgi svarbus yra logoped ir pedagog bendradarbiavimas gyvendinant bendrus tikslus, kad –i tiksl b t siekiama kryptingai, nuosekliai (reikalinga vieninga veikos proceso vizija (programa), kuri kas kaffkiek laiko reikia i– naujo perfi r ti ir pagal poreik atlikti korekcijas).

Pedagog buvo klausiamas, kaip jie vertina logoped darbo rezultatus dirbant su mokiniais, turiniais kalb jimo ir kalbos sutrikim (29 pav.).

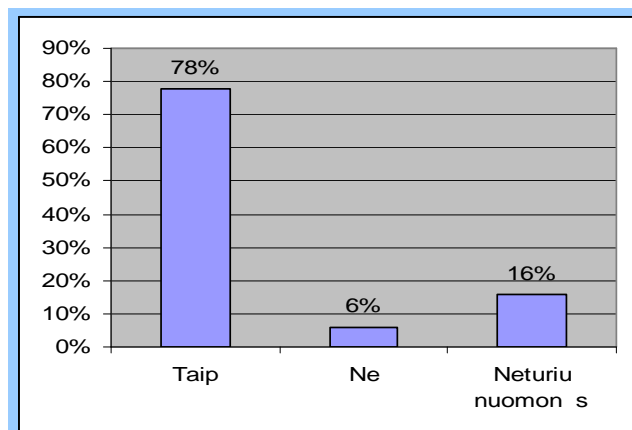

29 pav. Logoped veiklos rezultat vertinimas, pedagog nuomone, %

Didffioji dauguma pedagog logoped darbo rezultatus vertina teigiamai, penktadalis neturi nuomon s ir tik nedaugelis pedagog logoped darb vertina neigiamai (29 pav.).

Apibendrinant, teigiamas logoped darbo vertinimas sukuria pasitik jimo atmosfer , skatina bendradarbiavim ir komandin darb .

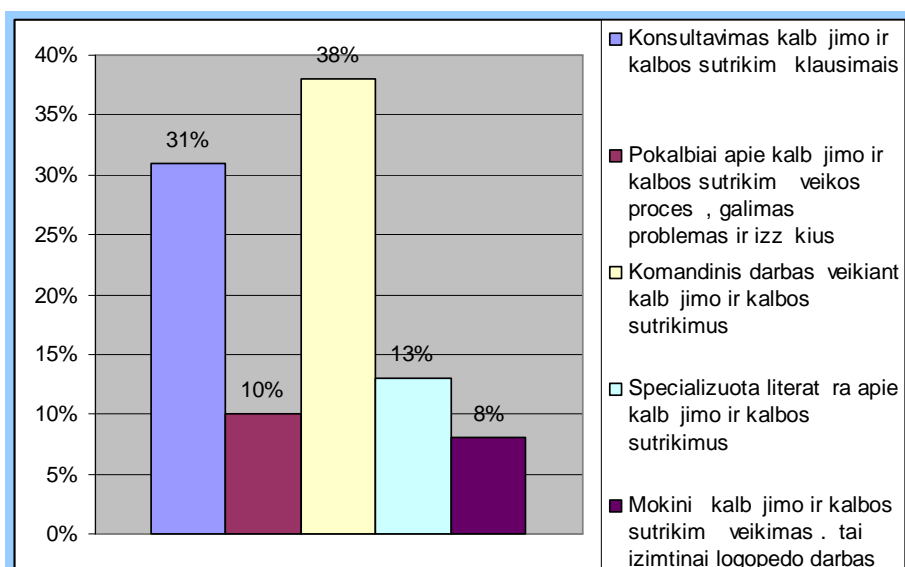
Pedagog buvo klausiamas ar svarbus yra pedagogin s bendruomen s bendradarbiavimas veikiant mokini kalb jimo ir kalbos sutrikimus. Atsakym rezultatai pavizuoti trisde–imtame paveiksle.

30 pav. Pedagoginės bendruomenės bendradarbiavimo svarba veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, pedagogų nuomone, %

Didžioios daugumos pedagogų nuomone, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, svarbus yra pedagoginės bendruomenės bendradarbiavimas. Tė-tadalis pedagogų neturi nuomonės ar pedagoginės bendruomenės bendradarbiavimas yra svarbus veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Mažiausiai pedagogai nurodė, kad bendradarbiavimas veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus yra nesvarbus (30 pav.).

Pedagogai buvo klausiami, kokios yra logopedų pagalbos galimybės bendradarbiaujant su pedagogais, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Atsakymų rezultatai pateikiami sekančiame paveiksle.

31 pav. Logopedų pagalbos galimybės bendradarbiaujant su pedagogais, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, %

Didžioji dauguma pedagogų pažymi, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus jiems svarbus yra bendradarbiavimas ir komandinis darbas su mokyklos logopedu. Trečdalis pedagogų norėtų sulaukti logopedų konsultacijų apie mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Nedaug pedagogų iš mokyklos logopedo norėtų sulaukti specializuotos literatūros apie kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Dešimtadalis pedagogų bendradarbiaujant su mokyklos logopedu norėtų daugiau pokalbių apie kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikos procesus, galimas problemas ir išsiaiškinti. Matome, kad beveik visi pedagogai norėtų sulaukti vienokios ar kitokios pagalbos bendradarbiaujant su mokyklos logopedu veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Tuo tarpu beveik dešimtadalis pedagogų pažymi, kad kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikos procesas o tai išimtinai logopedų darbas (31 pav.).

Didžioji dauguma pedagogų nurodo, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus svarbus yra bendradarbiavimas su šiais mokinių tėvais. Apie tai ar būtinas bendradarbiavimas su mokinių tėvais, turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, tėvais, neturi nuomonės dešimtadalis pedagogų. Tik nedaugelis pedagogų mano, kad bendradarbiavimas su mokinių tėvais nėra būtinas.

Pagrindinis empirinio tyrimo teiginys:

- Dauguma logopedų savo darbą su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais mokiniais organizuoja individualiai užsiimant metu.
- Daugumos logopedų nuomone, efektyviausia darbo forma teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems mokiniams o tai individualus darbas su mokiniais. Individualus darbas suteikia galimybę skirti daugiau laiko ir dėmesio vaikams bei jų sutrikimų veikai.
- Efektyviausi pagalbą mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, suteikti sunkiu atveili logopedų laiko stokos, didelio darbo krūvio. Taip pat geriausi rezultatai pasiekti sunkiu atveili bendradarbiavimo su mokyklos pedagogais ir mokinių tėvais stoka.
- Dauguma logopedų nurodo, kad siekiant pasiekti geriausių rezultatų veikiant kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, būtinas daugelio ugdymo priemonių kompleksinis taikymas, t. y. mokinių kalbos sutrikimų veikimas, mokymosi programų sudarymas ir pritaikymas mokinių specialiesiems poreikiams, pedagogų ir tėvų konsultavimas, individualus darbas su vaiku.
- Daugumos logopedų pagrindinis veiklos tikslas o tai mokinių, turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, normalios ir sklandžios kalbos gerinimo sudarymas, komunikacinių kalbos funkcijų ugdymas bei mokinių iniciatyvios kalbos mokymas.

- Didžioji dauguma pedagogų nurodo, kad mokiniai, turintys kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, dažniausiai turi mokymosi sunkumų.
- Didžioji dauguma tiek logopedų, tiek pedagogų mano, kad efektyviausias yra specialistų, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Bendradarbiavimas suteikia galimybę visiems kartu siekti bendro tikslo, papildyti vienas kito veiklą ir bendromis jėgomis siekti geriausio rezultato.
- Didžioji dauguma pedagogų mano, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, svarbus yra pedagogų su bendruomenės bendradarbiavimas.
- Didžioji dauguma pedagogų pažymi, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus labai svarbus yra bendradarbiavimas ir komandinis darbas su mokyklos logopedu.
- Didžioji dauguma pedagogų logopedų darbo rezultatus vertina teigiamai.

Išvados

1. Gerai išlavusi fonetinė kalba yra viena svarbiausių mokymosi sąlygų. Tuo tarpu sutrikusi kalbos raida ir kalbėjimo bei kalbos sutrikimai neišvengiamai daro tam mokinio mokymuisi mokykloje. Todėl mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, būtina pagalba veikiant tokiuosius sutrikimus. Tai ypatingas vaidmuo tenka logopedo veiklai. Logopedo atliekama veikla yra kompleksinė, tiesiogiai susijusi su mokymosi stadijomis ir mokinių sėkmingomis. Viena iš pagrindinių mokyklos logopedų veiklos krypčių yra mokinių kalbos tyrimas. Tuo tikslu logopedas visapusiškai tiria mokinio kalbėjimą, nustato kalbėjimo ir kalbos sutrikimų priežastis bei pobūdį, planuoja kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikos procesą, numato mokinio kalbos korekcijos kryptis.
2. Išskiriamos pagrindinės logopedų darbo su mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, darbo formos: individualus darbas, darbas po grupiais, darbas grupėse. Ugdymo individualizavimas kelia pedagogui daug reikalavimų. Šis procesas reikalauja nuoseklaus darbo, bendradarbiavimo su mokinio tėvais ir kitais pedagogais. Taip pat būtis darbo būdas, kuomet dirbama pasitelkus individualų darbą su vaiku, yra imlus laikui. Tuo pat metu galima atsivelti individualius vaiko poreikius ir pasiekimų galimybes taikyti geriausias pagalbos būdus.
3. Dauguma logopedų savo darbą su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems mokiniams organizuoja individualiai užsiimant metu. Taip pat daugumos logopedų nuomone, efektyviausia darbo forma teikiant pagalbą kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turintiems mokiniams yra tai individualus darbas su mokiniams.
4. Dauguma logopedų nurodo, kad siekiant pasiekti geriausių rezultatų veikiant kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, būtinas daugelio ugdymo priemonių kompleksinis taikymas, t. y. mokinių kalbos sutrikimų veikimas, mokymosi programų sudarymas ir pritaikymas mokinių specialiesiems poreikiams, pedagogų ir tėvų konsultavimas, individualus darbas su vaiku. Efektyviausi pagalbos mokiniams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, suteikti sunkiu atveju logopedų laiko stokos, didelio darbo krūvio. Taip pat geriausių rezultatų pasiekti sunkiau dėl bendradarbiavimo su mokyklos pedagogais ir mokinių tėvais stokos.

5. Didžioji dauguma pedagogų nurodo, kad mokiniai, turintys kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, dažniausiai turi daugiau mokymosi sunkumų negu jų bendraamžiai.
6. Didžioji dauguma pedagogų mano, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, svarbus yra pedagoginis bendruomenės bendradarbiavimas.
7. Didžioji dauguma pedagogų mano, kad veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus labai svarbus yra bendradarbiavimas ir komandinis darbas su mokyklos logopedu.
8. Didžioji dauguma tiek logopedų, tiek pedagogų mano, kad efektyviausias yra specialistų, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus. Bendradarbiavimas suteikia galimybę visiems kartu siekti bendro tikslo, papildyti vienas kito veiklą ir bendromis jėgomis siekti geriausio rezultato.
9. Didžioji dauguma pedagogų logopedų darbo rezultatus vertina teigiamai.
10. Darbo pradžioje iškelta hipotezė, kad tikėtina, kad logopedai veikdami mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, taiko įvairias darbo formas, pasitvirtino.

Literatūra

1. Ali-auskas, A. (2002). *Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas*. TŲauliai: UAB šTŲauli knygri-yklaō.
2. Ali-auskas, A. (1994). Vaik speciali j poreiki tenkinimas bendrojo lavinimo mokykloje. *Specialiųjų poreikių vaikų integruotas ugdymas: patirtis ir perspektyvos: mokslinio metodinio seminario medžiaga*, TŲauliai.
3. Almanien , R., Sirvydait , R. (2004). Kalbos sutrikimai ir j korekcijos efektyvumas stacionarin s reabilitacijos etape. *Sveikatos mokslai*, Nr. 1.
4. Ambrukaitis, J. (2000). *Lietuvių kalbos specialioji didaktika*. TŲauliai: TŲauli universitetas.
5. Ambrukaitis, J., Giedrien , R. ir kt. (2009). *Pradinio ugdymo bendrųjų programų pritaikymo rekomendacijos specialiųjų poreikių mokinių kalbiniam, matematiniam ir socialiniam bei gamtamoksliniam ugdymui*. Vilnius: TŲvietimo apr pinimo centras.
6. Bal i nien , I. (2012). Lietuvos vaik kalba kasmet vis prast ja. *Veidas*, 2012 sausio 29 d.
7. Bankauskien , N., Jegelevi en S. (2006). Ikimokyklinio amffiaus vaik , turin i kalbos ir komunikacijos sutrikim , socialin adaptacija: ekspertinis vertinimas. *Specialusis ugdymas*, TŲauliai, Nr. 1 (14).
8. Baracevi en , V. (2006). *Nežymi dizartrija*. TŲauliai: Liucilijus.
9. Barni-kien A., Jurevi i t E., Adomavi en R., Gricevi i t L., Napeklien S. (2007). *Aš galiu, jei man padèsit*. Mokymosi medfliaga. <http://www.mkc.lt/dokumentas/mokymosi_medziaga_II/As_galiu_jei_man_padesit.doc> (fi r ta 2010-10-14).
10. Bitinas, B. (2004). *Hodegetika: auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius: Kronta.
11. Bliumbergiern , V., Pastuchova, E., Slavinskien , B. (2000). *Logopedinio darbo organizavimas mokyklose*. Kaunas: Kauno miesto -vietimo ir ugdymo skyrius.
12. Dalin, P., Rolff, H. G., Kleekamp, B. (1999). *Mokyklos kultūros kaita*. Vilnius: Tyto alba.

13. Daugirdien , I. (2003). *Kalbos ir komunikacijos korekcija. Vaikų raidos sutrikimai: mokomoji priemonė studentams, gydytojams rezidentams, abilitacijos ir reabilitacijos specialistų komandos nariams*. Kaunas: Kauno vaiko raidos klinika šLop–elisō.
14. Dapkien , S. (2002). *Klas s aukl tojo vaidmuo kuriant mokini ir t v bendruomen . Socialinis ugdyimas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas. II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. ūauliai.
15. Daugirdien , I. (2003). *Kalbos ir komunikacijos korekcija*. A. Prasauskien (Sud. ir moksl. red.). *Vaikų raidos sutrikimai*. Kaunas: Kauno vaiko raidos klinika šLop–elisō.
16. Gaizelyt , D. (2007). *Kalbos ir kalb jimo anatomija bei fiziologija*. A. Prasauskien (Sud. ir moksl. red.). *Mokykimės bendrauti. Knyga apie vaikų komunikacijos sutrikimus*. ūauliai: ūauli universiteto leidykla.
17. Gar–vien , A., Ivo–kuvien R. (1993). *Logopedija. Vadov lis specialiosios pedagogikos fakultet studentams*. Kaunas: ūiesia.
18. Gar–vien , A., Ju–kien , G. (2008). *Prie–mokyklinio amfliaus vaik tarimo ypatumai*. *Socialiniai mokslai. Edukologija*, Nr. 2 (18).
19. Gerulaitis, D. (2007). *Tėvų įtraukimo į vaiko ugdyimo(si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje* (Publikuota daktaro disertacija. ūauliai: ūauli universiteto leidykla, 2007).
20. Gevorgianien , V. (2003). *Komandinis darbas mokykloje. Specialiojo ugdyimo pagrindai*. ūauliai: ūauli universiteto leidykla, p. 211-220.
21. Giedrien , R. (1986). *Pradinukų kalbėjimo sutrikimai*. Kaunas: ūiesia.
22. Giedrien , R. (1987). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbinės sambrandos tyrimas*. Vilnius: PMTI.
23. Hallahan, D. P., Kauffman, J. M. (2003). *Ypatingieji mokiniai. Specialiojo ugdyimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
24. Hansen K. A., Kaufmann R. K., Saifer S., 1997, *Ugdymas ir demokratijos kultūra. Ikimokyklinis amžius*. Vilnius: Lietus.
25. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių kalbos ir elgesio sutrikimų, ugdyimas. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdyimo pedagogams ir tėvams* (2008). ūvietimo ir mokslo ministerija. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras, Vilnius.

26. Ivo-kuvien , R., Kaffemanien , I., Baranauskien , V., Burneckien , I., Makarovien , M., Varkalevi en A. (2003). *Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės*. I dalis. *Tyauliai: Tyauli universiteto leidykla*.
27. Ivo-kuvien , R., Makauskien , V. (2009). Multidimensinis pofl ris mik iojim . Teoriniai ir praktiniai aspektai. *Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas*, tomas XIII, Nr. 2.
28. Ivo-kuvien , R., Mamonien , Z., Pe iulien , O., Sto-iuvien , K. (2002). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas*. *Tyauliai*.
29. Jakimavi en , E. (1998). *Pradinių klasių mokinių rašymo sutrikimų šalinimas*. *Tyauliai: Tyauli universiteto leidykla*.
30. Kaffemanien , I., Reseckien , L. (2008). Ikimokyklinio amfliaus vaik , turin i kalbos ir komunikacijos sutrikim , individualizuoto motorikos ir kalbini geb jim ugdymo ypatumai. *Socialiniai mokslai. Edukologija*, Nr. 2 (18), p. 140-148.
31. Kardelis, K. (2002). *Mokslini tyrim metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
32. Ki-onien , R., Dudzinskien , R. (2007). *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas: rekomendacijos mokytojams, ugdantiems skirtingų poreikių ir gebėjimų mokinius*. Vilnius: Via Recta.
33. Lei-ien , A. (2007). T v ir pedagog bendradarbiavimas ugdant speciali j poreiki vaikus bendrojo lavinimo darflelyje. *Specialusis ugdymas*. (p. 46-52). *Tyauliai: Tyauli universiteto leidykla*.
34. *Logopedų, dirbančių mokyklose, bendrieji pareiginiai nuostatai*. Valstyb s flnios, 2006-04-08, Nr. 39-1421.
35. Luko-evi ius, S. (2009). *Kalbos sutrikimus svarbu pastebėti kuo anksčiau* [interaktyvus]. Prieiga per internet : <<http://www.balsas.lt/naujiena/252138/kalbos-sutrikimus-svarbu-pastebeti-kuo-anksciau/rubrika:naujienos-gyvenimas-sveikata>>. (fi r ta 2011-11-14)
36. Luk-ien M. (1993). *Pedagogika ir kult ra. Lietuvos švietimo reformos gairės*. Vilnius, Valstybinis leidybos centras.
37. Malinauskien , D. (2006). Prie-mokyklinio ugdymo pakopos svarba vaik socialin s kompetencijos ugdymui. *Socialinis darbas*, Nr. 5 (1).

38. Merfeldaitė, O. (2007). Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos veiksmingumo tylos. *Socialinis ugdymas*, Nr. 14, p. 8-19.
39. Merfeldaitė, O. (2008) Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis bendrojo lavinimo mokykloje. *Socialinis darbas ir ugdymas*, Nr. 5 (16), p. 93-103.
40. Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime. Knyga kiekvienam, norinčiam šeimoje siekti darnos ir išvengti nesklandumų, užauginti gerus vaikus ir būti laimingam.* Kaunas: AB Aušra.
41. *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašas.* Valstybinis, 2011, Nr. 93 - 4428.
42. *Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas.* Valstybinis, 2011, Nr. 45-2121.
43. Navaitis, G. (1997). *Psichologinė parama vaikui.* Vilnius: Tyto alba.
44. Petruševičius, J. (2005). *Anglų – lietuvių kalbų specialiojo ugdymo žodynas.* Tėuliiai: Tėuli universiteto leidykla.
45. Radzevičienė, L. (2003). *Vaičių, turinčių specialiųjų poreikių, psichosocialinė raida.* Tėuliiai: Tėuli universiteto leidykla.
46. Rimkienė, L. (1996). Logopedinio darželio auklėtojos vaidmuo, –alinant vaikų kalbos sutrikimus. *Vaičių, turinčių specialiųjų mokymosi poreikių, ir suaugusių neįgalių asmenų socializacija: mokslinis praktinis konferencijos medžiaga.* Tėuliiai: Tėuli pedagoginis institutas, p. 55-56.
47. Ručkys, A., Kiliuvienė, D. (2002). Vaiko kalbinis sambrandos tyrimas. *Pedagogika*, 57.
48. Ručkys, J. (2002). Negalios fenomenas: monografija. Tėuliiai: Tėuli-kl.
49. *Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas.* Valstybinis, 2011-07-20, Nr. 92-4395.
50. *Švietimo įstatymas.* Valstybinis, 2011-03-31, Nr. 38-1804.
51. Teresevičienė, M., Gedvilienė, G. (2000). *Mokymasis bendradarbiaujant.* Vilnius: Garnelis.
52. Zambacevičienė, E. P. (2006). *Vaiko psichologinis pažinimas.* Tėuliiai: Tėuli universiteto leidykla.

53. Wilson, R. A. (2003). *Special educational needs in the early years*. London and New York: RoutledgeFalmer.
54. . . (1975).
55. , . . (2002).

Milda Turevičiūtė

Assistance forms of Speech therapy to resolve schoolboy's speech and language disorders.

The Master's Degree Thesis

Summary

The work carried out theoretical speech forms of assistance in overcoming students' speech and language disorder analysis.

The hypothesis that overcoming speech, student speech and language disorders, use various forms of work.

Masters at work, in order to fully disclose the speech forms of assistance in overcoming students' speech and language disorders, using the following methods: theoretical (scientific analysis of the sources), empirical (questionnaire speech and general education teachers' survey) and statistical (quantitative analysis of the results). The object of research is speech and language problems coping forms.

The study was conducted in Vilnius and Vilnius district secondary schools. The questionnaires were interviewed by 38 speech therapists and 115 teachers.

The empirical part deals with speech therapists working practices when working with pupils with speech and language disorders, speech therapist discusses the impact on students' problems coping process, they experienced difficulties in the work reveals speech therapists and educators, and speech therapists and parents to co-features.

The main empirical findings:

- Speech most effective assistance in overcoming students' speech and language disorders, speech difficult due to time constraints, high workload. Also, get the best results is difficult because of cooperation with school teachers and students lack of parents.
- Most speech therapists work with their speech and language disorders in students organize individual sessions. This working method of the speech as the most effective aid speech and language impaired students. Individual work allows more time and attention to children and their problems to overcome.
- Most of the speech indicates that in order to achieve the best results in overcoming speech and language disorders, many of the necessary measures to complex application development - Overcoming students' speech impairments, learning programming and customization for special needs students, teachers and parents counselling, individual work with children.
- Most speech is the main activity - it is the student with speech and language disorders, normal and smooth up language skills, speech communication and education functions of proactive students learning the language.
- The vast majority of teachers indicate that students with speech and language disorders often have learning difficulties.
- The majority of both speech therapists, and educators believe that the most effective professionals, educators and family members of co-operation in overcoming students' speech and language disorders. Collaboration enables all work towards the common goal to complement each other and jointly work to achieve the best result. These findings confirm at the start of the study raised the hypothesis.

Key words: speech disorders, language disorders, the forms of speech therapists.

PRIEDAI

ANKETA LOGOPEDAMS

Gerbiami logopedai,

Rašydama baigiamąjį darbą apie logopedinės pagalbos formas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, prašau Jūsų atsakyti žemiau pateiktus klausimus. Tybos apklausos tikslas – išsiaiškinti logopedo pagalbos mokiniams galimybes, dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikim turinčiais mokiniais. Tikiuosi Jūsų pagalbos ir išsami bei nuodidingi atsakymai.

Anketa yra ANONIMINĖ, todėl nereikia nurodyti nei vardo, nei pavardės.

Apklausa atlieka Vytauto universiteto 2 kurso magistrantė Rosė studentė Milda Turevičiūtė.

Kilus klausimams galite skambinti tel. 8 682 94696 arba rašyti el. paštą autorius5@gmail.com

Jums tinkamą atsakymą pažymkite taip: arba parašykite savo nuomoną prie atsakymo varianto šikite

1. Prašau pateikti šiek tiek informacijos apie save.

Jūs esate	☐ Vyras ☐ Moteris	Jūsų pedagoginio darbo stažas	☐ Iki 5 m. ☐ 6-15 m. ☐ 15-25 m. ☐ Virš 26 m.
Kur dirbate?	☐ Mieste ☐ Kaime		
Jūsų darbovietė? <i>(jei dirbate keliose įstaigose, pažymėkite jas visas)</i>	☐ Ikimokyklinio ugdymo staiga ☐ Pradinė mokykla ☐ Pagrindinė mokykla ☐ Vidurinė mokykla ☐ Kita <i>(Irašykite)</i>		
Kvalifikacinė kategorija	☐ Logoped (-as) ☐ Vyr. logoped (-as) ☐ Metodinė (-as) ☐ Ekspert (-as)		

Vaikų skaičius, su kuriais dirbate?	☐ Iki 20 ☐ 20-40 ☐ 40-60 ☐ 60 ir daugiau	Ar priklausote Vaiko gerovės komisijai?	☐ Taip ☐ Ne

2. Kaip organizuojate darbą su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais?

- Individualiai
- Pogrupiais (iki 4 vaik)
- Grup mis (daugiau kaip 4 vaikai)
- Kita

3. Jūsų nuomone, koks yra efektyviausias darbo metodas dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais?

- Individualus darbas
- Darbas pogrupiais (iki 4 vaik)
- Darbas grup mis (daugiau kaip 4 vaikai)
- Kita

4. Jūsų nuomone, kokie yra individualaus darbo, įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, požymiai?

- Galimyb skirti daugiau laiko ir d mesio vaikams ir j sutrikimams
- Galimyb nuosekliau planuoti ir gyvendinti pagalbos vaikui galimybes
- Individualaus ufsi mimo metu vaikas labiau atsipalaiduoja, b na dr sesnis
- Individualaus ufsi mimo metu uflmezgamas ir stiprinamas kontaktas su vaiku
- Kita

5. Jūsų nuomone, kokie yra darbo, įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, pogrupiais požymiai?

- Galimyb vaikams imti pavyzd ir mokytis i–labiau pafengusi vaik
- Galimyb teikti pagalb didesniam kiekiui vaik (taupomas specialisto laikas)
- D l nedidelio grup s nari skai iaus galima suburti pastovi grup s sud t
- Kita

6. Jūsų nuomone, kokie yra darbo grupėse, įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, požymiai?

- Galimyb taikyti domius ir vairius darbo grup se metodus
- domesni ufsi mimai
- Kuo didesn grup , tuo sunkiau sukurti pasitik jimo atmosfer
- D l didelio grup s nari skai iaus sunku suburti pastovi grup s sud t
- Sunku surasti ufsi mimams tinkam viet , nes logopedo kabinetas darbu grup se b na per mafas
- Kita

7. Ar visada Jums pavyksta darbą organizuoti efektyviausiu būdu, įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus?

- Taip
 Ne (*nurodykite kodėl*)

8. Kaip vertinate logopedo darbo laiką?

- Teigiamai
 Neigiamai
 Neturiu nuomonės

9. Kokias bendradarbiavimo priemones su kitais pedagogais taikote įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus?

- Individualūs pokalbiai
 Kviečiate dalyvauti seminaruose
 Einate susirinkimus
 Duodate literatūros
 Rengiate informacinius lankstinukus
 Kita

10. Kaip Jūs bendradarbiaujate su mokinių turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų tėvais?

- Individualūs pokalbiai
 Kviečiate dalyvauti seminaruose
 Kviečiate susirinkimus
 Duodate literatūros
 Rengiate lankstinukus
 Kita

11. Kieno pagalba, Jūsų nuomone, padėtų įveikti vaikų kalbėjimo ir kalbos sutrikimus?

- Specialistas / logopedas
 Tėvų komiteto narys
 Pedagogas
 Specialistas, pedagogas ir tėvų komiteto narių bendradarbiavimas
 Kita

12. Kaip ugdote kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčius mokinius? *Jums tinkamą atsakymą pažymėkite* ⊗

Eil. nr.		VISADA	DAŽNAI	KARTAIS	NIEKADA
1.	Mokinių kalbos sutrikimų veikimas	●	●	●	●

2.	Dalyvauju lietuvi kalbos pamokose ir padedu mokiniams, turintiems kalb jimo ir kalbos sutrikim	●	●	●	●
3.	Individualiai paruo-iu vaik dalyvavimui pamokoje	●	●	●	●
4.	Per lietuvi kalbos pamokas su mokiniu individualiai dirbu savo kabinete	●	●	●	●
5.	Padedu pritaikyti ir sudaryti mokymosi programas mokiniams, turintiems kalbos ir kalb jimo sutrikim	●	●	●	●
6.	Konsultuoju mokytojus	●	●	●	●
7.	Konsultuoju t vus	●	●	●	●
8.	Kita.....				

13. Kokius keliate darbo tikslus dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais?

- Pad ti mokiniui sijungti kolektyv , mokant bendrauti su bendraamffiais
- Skatinti nor bendrauti, -alinti nepilnaverti-kumo jausm
- Skatinti kalbin aktyvum , ryftingum , valingum , pasitik jim panaudojant kalb
- Sudaryti normalios, sklandffios kalbos g dffius
- Stengtis vaikui pad ti nepajusti savo kalbos tr kumo
- Ugdyti komunikacin kalbos funkcij , mokyti iniciatyvios kalbos
- traukti mokinio mokytoj kalbos sutrikim veikimo proces , konsultuoti kaip tvirtinti taisyklingos kalbos g dffius
- Paruo-ti vaik dalyvauti pamokoje
- Dalyvauti pamokoje siekiant pa-alinti kalb jimo baim mokykloje
- Konsultuoti t vus
- Kita

14. Kokių sunkumų patiriate dirbant su vaikais turinčiais kalbėjimo ir kalbos sutrikimų?

- Laiko tr kumas
- Netinkamas darbo laikas skirtas logopedams
- Metodini ffini tr kumas
- Metodin s medffliagos, literat ros tr kumas
- Logopedini priemoni stoka
- Kita

15. Ar kaupiate logopedines priemones?

- Taip
- Ne

16. Kaip įsigyjate būtinų logopedinių priemonių?

- Mokykla nuperka
- Nusiperku pats/pati
- Ie-kau r m j
- Gaminu pats/pati

17. Kaip sužinote apie naujienas logopedinėje srityje?

- Dalyvauju seminaruose
- Informacijos ie-kau spaudoje
- Informacijos ie-kau specializuotoje literat roje
- Informacijos ie-kau internete
- Naujienomis dalinam s su -ios srities specialistais i-kit mokymosi staig

☺ ☺ AČIŪ UŽ ATSAKYMUS! ☺ ☺

ANKETA PEDAGOGAMS

Gerbiami pedagogai,

Rašydama baigiamąjį darbą apie logopedinės pagalbos formas, veikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, prašau Jūsų atsakyti toliau pateiktus klausimus. Tybos apklausos tikslas – išsiaiškinti logopedo pagalbos mokiniams galimybes, dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikim turinčiais mokiniais. Tikiuosi Jūsų pagalbos ir išsami bei nuodidingi atsakymai.

Anketa yra ANONIMINĖ, todėl nereikia nurodyti nei vardo, nei pavardės.

Apklausa atlieka Tėvuli universiteto 2 kurso magistrantė ir studentė Milda Turevičiūtė.

Kilus klausimams galite skambinti tel. 8 682 94696 arba rašyti el. paštą autorius5@gmail.com

Jums tinkamą atsakymą pažymkite taip: arba parašykite savo nuomoną prie atsakymo varianto šalia.

1. Prašau pateikti šiek tiek informacijos apie save.

Jūs esate	☐ Vyras ☐ Moteris	Jūsų pedagoginio darbo stažas	☐ Iki 5 m. ☐ 6-15 m. ☐ 15-25 m. ☐ Virš 26 m.
Kur dirbate?	☐ Mieste <i>(Irašykite)</i> ☐ Kaime <i>(Irašykite)</i>		
Jūsų darbovietė? <i>(jei dirbate keliose įstaigose, pažymėkite jas visas)</i>	☐ Ikimokyklinio ugdymo staiga ☐ Pradinė mokykla ☐ Pagrindinė mokykla ☐ Vidurinė mokykla ☐ Kita <i>(Irašykite)</i>		
Kvalifikacinė kategorija	☐ Mokytoja (-as) ☐ Vyr. mokytoja (-as) ☐ Metodinė (-as) ☐ Ekspert (-as)	Ar priklausote Vaiko gerovės komisijai?	☐ Taip ☐ Ne

2. Kokių sunkumų mokymosi procese, Jūsų nuomone, kyla vaikams turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų?

- Mokymosi sunkumai
- Bendravimo sunkumai
- Elgesio sunkumai
- Kita

3. Ar vaikai turintys kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turi daugiau mokymosi sunkumų negu vaikai, kurie neturi kalbėjimo ir kalbos sutrikimų?

- Taip
- Ne
- Nežinau

4. Jūsų nuomone, koks yra efektyviausias darbo metodas dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais?

- Individualus darbas
- Darbas pogrupiais (iki 4 vaik)
- Darbas grup mis (daugiau kaip 4 vaikai)
- Kita

5. Kieno pagalba, Jūsų nuomone, efektyviausiai padėtų įveikti vaikų kalbėjimo ir kalbos sutrikimus?

- Specialist ó logoped
- Tėimos nari
- Pedagog
- Specialist , pedagog ir –imos nari bendradarbiavimas
- Kita

6. Kokius keliate darbo tikslus ugdant kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčius vaikus?

- Pad ti mokiniui s jungti kolektyv , mokant bendrauti su bendraamffiais
- Skatinti nor bendrauti, –alinti nepilnaverti–kumo jausm
- Skatinti kalbin aktyvum , ryftingum , valingum , pasitik jim panaudojant kalb
- Sudaryti normalios, sklandflios kalbos g dffius
- Stengtis vaikui pad ti nepajusti savo kalbos tr kumo
- Ugdyti komunikacin kalbos funkcij , mokyti iniciatyvios kalbos
- Neturiu laiko, kur gal iau skirti kalb jimo ir kalbos sutrikim turin i vaik papildomam ugdymui
- Kita

7. Kaip vertinate logopedo darbo rezultatus dirbant su kalbėjimo ir kalbos sutrikimų turinčiais vaikais?

- Teigiamai
- Neigiamai
- Neturiu nuomon s

8. Jūsų nuomone, ar svarbus yra pedagoginės bendruomenės bendradarbiavimas įveikiant mokinių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

9. Kokios pagalbos norėtumėte sulaukti iš mokyklos logopedo bendradarbiaujant mokinių kalbos ir kalbėjimo sutrikimų įveikos procese?

- Konsultavimas kalbėjimo ir kalbos sutrikimų klausimais
- Pokalbiai apie kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikos procesą, galimas problemas ir išsprendžiamas problemas
- Komandinis darbas veikiančių kalbėjimo ir kalbos sutrikimus
- Specializuota literatūra apie kalbėjimo ir kalbos sutrikimus
- Mokinio kalbėjimo ir kalbos sutrikimų veikimas – tai itin svarbi logopedo darbo funkcija

10. Jūsų nuomone, ar svarbus yra bendradarbiavimas su mokinių turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų tėvais, įveikiant šiuos sutrikimus

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

11. Kaip vertinate santykius tarp vaikų turinčių kalbėjimo ir kalbos sutrikimų ir jų bendraklasių?

- Draugiški
- Bendraklasiai pripažįsta juos, kaip sau lygius
- Išvaikyturini kalbėjimo ir kalbos sutrikimų tyčiojamasi

☺ ☺ AČIŪ UŽ ATSAKYMUS! ☺ ☺

LOGOPEDO DARBO FUNKCIJOS

Šaltinis: Logoped , dirban i mokyklose, bendrieji pareiginiai nuostatai (Valstyb s ffinios, 2006, Nr. 39-1421)

1. vertina mokini kalbos raidos ypatumus, nustato kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus, specialiuosius ugdymosi poreikius mokykloje ar, esant flymiai ribotam mokinio mobilumui d l ligos ar patologin s b kl s, mokinio namuose;
2. Si lo skirti speciali j pedagogin pagalb mokiniams, turintiems kalbos ir kit komunikacijos sutrikim : s ra– mokini , kuriems numato teikti speciali j pedagogin (logopedo) pagalb , suderina su mokykl aptarnaujan ia pedagogine psichologine tarnyba ir teikia tvirtinti mokyklos vadovui, o jam – s ra– patvirtinus, pateikia mokyklos specialiojo ugdymo komisijai;
3. Bendradarbiaudami su mokytojais, speciali j poreiki mokini t vais (glob jais, r pintojais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujaniais ugdymo procese, mokykl aptarnaujan ios pedagogin s psichologin s tarnybos specialistais, numato specialiosios pedagogin s pagalbos teikimo tikslus ir ufdavinius, j pasiekimo b dus ir metodus, atitinkan ius specialiuosius mokini poreikius bei galimybes, ir juos taiko;
4. Sudaro individuali sias, pogrupes ir grupines speciali j poreiki mokinio/mokini kalbos ugdymo programas, jas taiko, rengia savo veiklos ataskait ;
5. Tmlina speciali j poreiki mokini kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus;
6. Padeda mokytojams pritaikyti mokiniams, kuriems paskirta specialioji pedagogin pagalba, mokom j medffiag ir mokymo priemones;
7. Padeda mokytojams rengti mokini , kuriems paskirta specialioji pedagogin pagalba, ugdymo programas;
8. Konsultuoja mokytojus, speciali j poreiki mokini t vus (glob jus, r pintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujan ius ugdymo procese specialiosios pedagogin s pagalbos mokiniams teikimo klausimais;

9. Rengia ir naudoja specialiosios pedagoginės (logopedinės) pagalbos teikimo procese specialias mokymo priemones, skirtas specialiai j poreiki mokini kalbos ir kit komunikacijos sutrikim lavinimui;
10. Tvarko ir pildo savo darbo dokumentus;
11. Dalyvauja mokyklos specialiojo ugdymo komisijos veikloje;
12. Taiko savo darbe logopedijos naujoves;
13. Tveia mokyklos bendruomen aktuales kalbos raidos, kalbos nei-lav jimo ar sutrikim prevencijos ir j -alavimo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja mokyklos bendruomen s ir visuomen s teigiam poffi r specialiai j poreiki mokinius.